

ಡೆತ್ತರೆಯ ಸಂಕರ ಮೇಲೆ

ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವ

ಮ.ಸು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ

ಸಂಯೋಜನೆ: ಎಂ. ಭೈರಪ್ಪ

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12701300>

ಆಶಯ:

ಬಹುಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಂಶೋಧಕ-ಸಾಧಕರು ಮ.ಸು.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ

ಮನುಕುಲವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವ ಮನಸ್ಸು, ಕನ್ನಡ-ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸೇತುವೆ, ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಬರೆದ ಸವ್ಯಸಾಜಿ, ಬಹುಪ್ರಕಾರಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃಷಿಕ, ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಮಹಾಶೋಧಕ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಭಾಜನರಾದ ಸಾಹಿತಿ ಮ.ಸು.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರು. ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀಯುತರ ಒಂದೊಂದು ಪುಸ್ತಕವೂ ಇವರ ಆಳವಾದ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿ, ಕವಿತೆ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಣ್ಣಕಥೆ, ನಾಟಕ, ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ, ವಚನಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಪಾದನೆ, ಸಂಶೋಧನೆ - ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಹಿಂದಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಕನ್ನಡದಿಂದ ಹಿಂದಿಗೂ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೃಜನಶೀಲ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿ ಇವರು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಹಿಂದಿಗೂ, ಹಿಂದಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೇ, ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅನುವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆ ಸೌಹಾರ್ದ ಸೇತುವಾಗಿ ಹಲವು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಅವರು ಅಬಿರತವಾಗಿ ದುಡಿದವರು. ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ತರಹದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇಲ್ಲದೇ ಹೊರತು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಷಾ ಕೊಳುಕೊಡುವಿಕೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವು ಸೊರಗಬೇಕಾದಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ವಿಮರ್ಶಕರು. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡದಿರಲಿ, ಪ್ರಾಜೀನವಾಗಿರಲಿ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದದಿದ್ದರೆ ಅದು ಪಲ್ಲವಿಸಲಾರದು ಮತ್ತು ಅದರ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರಗಳೂ ತಿಳಿಯಲಾರವು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ.

ಮ.ಸು.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆ.ಆರ್.ಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಮಂದಗೆರೆ ಗ್ರಾಮದವರು. 1931ರ ಜೂನ್ 16 ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ಎಂ.ಸುಬ್ಬರಾವ್, ತಾಯಿ ನಂಜಮ್ಮ. ಬನಾರಸ ವಿ.ವಿ.ಯಿಂದ ಹಿಂದಿ ಎಂ.ಎ. ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ.ಯಿಂದ ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು. 1967ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವೃತ್ತಿಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ನಂತರ ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ. ಹಿಂದಿ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದವರು. ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದ

ಕೀರ್ತಿ ಇವರದು. 1988ರಿಂದ 1991ರವರೆಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಶ್ರೀಯುತರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಯು ಗಣನೀಯವಾದುದು.

ಶ್ರೀಯುತರು ಫಲ್ಗುಣಿ, ರಥಚಕ್ರ, ಕಸ್ತೂರಿ ಮೃಗ, ನಾದ ಸೇತು, ಹಡಗಿನ ಹಕ್ಕಿ, ಕುರಿ ಸಾಕಿದ ತೋಳ, ಪರಶುರಾಮನ ತಂಗಿಯರು, ಚತುರ್ಮುಖ, ರಥಚಕ್ರ, ಒಂಟಿಸಲಗ ಸೇರಿದಂತೆ 60ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯುಗಾಂತ, ರತ್ನಕಂಕಣ, ರಂಗಸಪ್ತಕ, ನಾಟ್ಯಪಂಚಕ ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು 27 ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೈದ್ಯಮಕೇಶನ ವಚನಗಳು (ಆಧುನಿಕ ವಚನಗಳು), ಸಮುದ್ರ ಸಂಗಮ (ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂದರ್ಶನ), ಬಿತ್ತಿಬಿತ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು, ಗೋಪುರದ ದೀಪ, ಚಿತ್ರಕೂಟ (ರೇಖಾಚಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ), ಗಂಧಮಾಧವ, ಏಕಾಂತ ಸಂಗೀತ, ಹಾದಿಪುರಾಣ, ಚಂಕ್ರಮಣ (ಪ್ರಬಂಧ), ಸಿದ್ಧಸಾಹಿತ್ಯ, ಪರಿಶೋಧನ, ಮುಕ್ತಚಿಂತನ, ಹಿಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಉತ್ತರದ ಸಂತ ಪರಂಪರೆ, ಸೂಫಿ ಪ್ರೇಮಕಾವ್ಯ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಭಾಗವತರು, ಬಸವರಾಜಮಾರ್ಗ (ಸಂಶೋಧನೆಗಳು), ಶೋಗಿಲೆಯ ಚಿಕ್ಕವ್ವ, ಚಂದಮಾಮನ ಅಳಿಯ, ಚೈತ್ರಪಲ್ಲವಿ, ಮೀರಾಬಾಯಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಸಾಹಸ, ಸಂತ ರೈದಾಸ, ಮಹರ್ಷಿ ಕರ್ವೆ, ಕಿತ್ತೂರ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ, ಕಾಲುಗಳ ಜಗಳ, ಗೋರಾ ಬಾದಲ್, ಚೈತ್ರ ಪಲ್ಲವ, ವೈಶಾಖ ಪ್ರಭ, ಅಪಾಧ ಸೋನೆ, ಮಕ್ಕಳ ಅಕ್ಕ-ಇವು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಬಾಣಭಟ್ಟನ ಆತ್ಮಕಥೆ, ಅನಾಮದಾಸನ ಕಡತ, ಮೇಘದೂತ, ಒಂದು ಕಳೆಯ ಕಥೆ, ಮೃಗನಯನಿ, ಚೈತನೋಮನಾಥ, ಕಬೀರ ಪದಾವಲೀ, ಮೀರಾ ಪದಾವಲೀ, ರಾಮಚರಿತ ಮಾನಸ, ವಿನಯ ಪತ್ರಿಕಾ, ಮೇಘದೂತ, ಕೋಮಲ ಗಾಂಧಾರ, ಬಿಹಾರೀ ಸಪ್ತಶತೀ, ಸೂರ್ಯನ ಏಳನೇ ಕುದುರೆ, ಚಿದಂಬರಾ ಸಂಚಯನ (ಹಿಂದಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿತ) ರಾಗಕಾನಡಾ, ಅಪರಾಜಿತ, ಜ್ಯೋತಿ, ಕಲಶ್ (ಹಿಂದಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳು), ಅರಣ್ಯಕ, ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಚಳಿಯಾದೆ, ಪುನರಾಗಮನ (ಕಥಾ ಸಂಕಲನ), ಸಂಪಾದನೆ: ನಳ ಚಂಪೂ ಸಂಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದವು ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ.. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಮ.ಸು.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ತಾಮ್ರಪತ್ರ-ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕೇಸರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ-2010, ಬಸವರಾಜು ಪ್ರಶಸ್ತಿ-2008ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗಾಗಿ, ಕುವೆಂಪು ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ-2010, ಕೇಂದ್ರೀಯ ಹಿಂದಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಿಂದ ಸತತ 3 ವರ್ಷಗಳ ಗೌರವ, ಬಾಬು ಗಂಗಾಶರಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕೇಂದ್ರೀಯ ಹಿಂದಿ ಸಂಸ್ಥಾನ, ಆಗ್ರಾ-1996, ಆನಂದ ಋಷಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್-1992, ಹಿಂದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್-1990, ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು-1990, ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪ್ರಶಸ್ತಿ-2000, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸೌಹಾರ್ದ ಸನ್ಮಾನ-1999, ರಾಷ್ಟ್ರ ಧರ್ಮ ಸೇವಾ ಸನ್ಮಾನ, ಲಕ್ನೋ-2008, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸತತ ಎರಡು ವರ್ಷ, ನೃಪತುಂಗ ಪ್ರಶಸ್ತಿ-2001, ಸ್ವರ್ಣ ಜಯಂತಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ-1998, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಧಾರವಾಡ-1998, ಟಿಎನ್‌ಶೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ-1980, ಅವರ ಹಿಂದಿ ಕಾದಂಬರಿ 'ಅಪರಾಜಿತಾ' ಕೇಂದ್ರ ಹಿಂದಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿತು-1973, ಮತ್ತೊಂದು ಹಿಂದಿ ಕಾದಂಬರಿ 'ರಾಗ ಕಾನಡ' ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಭಾಜನವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿ ಕಾದಂಬರಿ 'ಪರಶುರಾಮ್ ಕಿ ಬೆಹನೆ'ಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಹಿಂದಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ - 1983 ಹಾಗೂ

ಹಿಂದಿ ಕಾದಂಬರಿ 'ಜ್ಯೋತಿ ಕಲಶ' ಕೇಂದ್ರ ಹಿಂದಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ-1988 ದೊರೆತಿದೆ. ಶ್ರೀಯುತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು 2011ನೇ ಸಾಲಿನ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಹಿಂದಿ ಮತ್ತಿತರ ಭಾಷೆಯ ತಿಳಿವು ಮತ್ತು ಅನುಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮೆರುಗು ನೀಡಿದ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧಸಾಹಿತ್ಯ, ಪರಿಶೋಧನ, ಮುಕ್ತಚಿಂತನ, ಹಿಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಉತ್ತರದ ಸಂತ ಪರಂಪರೆ, ಸೂಫಿ ಪ್ರೇಮಕಾವ್ಯ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಭಾಗವತರು, ಬಸವರಾಜಮಾರ್ಗ ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಗಳು ಇದುವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಬಗೆಗಿನ ತಿಳಿವನ್ನು ವೈಶಾಲ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. 'ಸೂಫಿ ಪ್ರೇಮಕಾವ್ಯ' ಕೃತಿಯು ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರ ಸುಮಾರು 25 ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೀರಿದ ಸಾರಸ್ವತ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲ. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ದನಿಯನ್ನು ಮಿಡಿದ ಸೂಫೀಧರ್ಮ ದರ್ಶನದ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಪಂಚಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಮಹಾಗ್ರಂಥ ಹೊರ ಬಂದಿತು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂತ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿತ್ತು, ಪ್ರಮುಖರಾದ ಸಂತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಯಾವ ಬಗೆಯದಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಯ ಕೊಡುಗೆ ಏನು? ಇಂದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಈ ಸಂತ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲದಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳಿಗೆ ಏನು ಪುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು? ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ, ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಂತಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಇಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸೂಫಿ ಸಂತರನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಬಹಳ ಗಾಢವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ ಸೂಫಿಗಳು ನೀಡಿದ ಸಂದೇಶದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದ, ದೃಷ್ಟಿ ವೈಶಾಲ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೇ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮಾನವಹಿತವೊಂದನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರ ಹಲವಾರು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ಸಿ.ನಾಗಣ್ಣ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, "ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಈ ರೀತಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕವಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ ದೇಶದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಏಕತ್ರಗೊಳಿಸಿ ಮೆಚ್ಚುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಆಧುನಿಕ ಮಾರೆಯಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ ಪರಿಪ್ರೇಕ್ಷಕೀತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಮೀಪ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅವಲೋಕನದ ವಿಧಾನ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭದಾಯಕವೆಂಬ ತಿಳಿವಿಕೆಯಿದೆ." ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಅಖಂಡ ಭಾರತದ ಸಿದ್ಧ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡಿ "ಸಿದ್ಧಸಾಹಿತ್ಯ" ಎಂಬ ಅಮೂಲ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ಲೋಕಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ನವಧಾರೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಸಿದ್ಧಪರಂಪರೆಯು ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ-ಶೈವಾದಿಗಳ ಅಂತರ್ಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಒಡ್ಡಿದ ಬಗೆ, ಶಿಷ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕವಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧಸಾಹಿತ್ಯ, ಭಾರತದ ಶ್ರಮಣಧಾರೆಯ ತಲಕಾವೇರಿಯಂತೆ ಹರಿದು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಹರಿದ ಸಿದ್ಧಧಾರೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿ ಮಂಡಿಸಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಗ್ರಂಥವಿದು.

"ಮುಕ್ತ ಚಿಂತನ" ಎಂಬುದು ಭಾರತದ ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಮಾಗಮ ಹಾಗೂ

ಸಂಘರ್ಷ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವೈಧಾನಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಶೋಧನಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರಾದಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಶೋಧಕರಿಗೆ ಅರಿವಾದಂತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಮಧುವಿದ್ದು, ಮಧುಕರೀವ್ಯತಿ. ಅದು ಇರುವೆ ಗೂಡಲ್ಲ, ಇಟ್ಟಿಗೆಗೂಡಲ್ಲ, ಜೀನುಗೂಡು, ಇರುವೆ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯ ನುಚ್ಚು, ಸಕ್ಕರೆಯ ಕಣ, ಬೇಳೆಯ ತುಣುಕು, ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ವಸ್ತುಗಳ ಕಲಬೆರಕೆಯ, ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಟ್ಟಿಗೆಗೂಡಿಗೆ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರವಾದರೂ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ದ್ವೈತ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಇನ್ನೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಒಂದು ಮಿಶ್ರಣವಲ್ಲ, ರಾಸಾಯನಿಕ ಸಂಯುಕ್ತ. ದುಂಬಿಗಳು ಹಲವಾರು ಹೂಗಳಿಂದ ರಸವನ್ನು ಹೀರಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮಧುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಮಧುವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಇದು ಗುಲಾಬಿಯ ರಸ, ಇದು ಮಲ್ಲಿಗೆಯದು, ಇದು ಇರುವೆತೆಗೆಯದು, ಇದು ತುಂಬಿಯದು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಈ ರೀತಿ ಹಲವು ಕುಸುಮರಸಗಳು ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಧುವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನೆನೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಈ ಮಧುವಿದ್ದು ನೆನಪಾದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಜೀನುಗೂಡು ಅವರ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸುಳಿದಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ "ವೈವಿಧ್ಯತೆಯೊಳಗಣ ಏಕತೆ"ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲದೆ ಅರಿಯಬೇಕಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

'ಪರಿಶೋಧನೆ' ಎಂಬುದು ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಕಾಲಾಶತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ನಾವು ಪರಭಾಷೆಗಳ ಪರಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ, ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಮರಾಠಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಆರ್ಯಭಾಷೆಯ ಅಂತಿಮ ಹಂತವಾದ ಅಪಭ್ರಂಶ ಮತ್ತು ಇತ್ತೀಚಿನ ಹಿಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಗಳು ನಮ್ಮ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕಣ್ಣು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರು ಮತ್ತು ನಾಥರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶೋಧನೆಗೆ ಇಳಿದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಾದ ವಸ್ತು-ವಿಚಾರಗಳು ಅಮೂಲ್ಯ. ಹೀಗೆ ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದಾಗ ಬೌದ್ಧ ಸಿದ್ಧರ ಮೂಲಪುರುಷ ನಾಗಾರ್ಜುನ ಕನ್ನಡಿಗ ಎಂಬ ಅಂಶ ಅರಿವಾದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಆತನದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆತವು. ಹೀಗೆ, ಇದೇ ರೀತಿ ಭಾಷಿಕ ಕೊಳ್ಳೊಡೆಯ ಬಗೆಗೂ ಚಿಂತನ, ಮಂಥನ ನಡೆದಾಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದು ಈಗ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಹಲವು ಶಬ್ದಗಳು ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಶ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು, 'ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು', 'ಕಬೀರನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು', 'ಅಪಭ್ರಂಶ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಕೊಡುಗೆ', 'ಹಿಂದಿಯ ಪ್ರೇಮಾಖ್ಯಾನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜಕುಮಾರ' ಮೊದಲಾದ ಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಬಲ್ಲಂಥ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಮ.ಸು.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾ ವೈಶಾಲ್ಯಕ್ಕೆ, ಬಹುಅಭಿಜ್ಞತೆ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡಪ್ರಾಜ್ಞತೆಗೆ "ಔತ್ತರೀಯ ಸಂಕರ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವ" ಎಂಬ ಲೇಖನವೂ

ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಅವರ 'ಬಸವರಾಜಮಾರ್ಗ' ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿವೆ. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣಮಹಾನದಿಯು ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಬಹುಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಆಧಾರಸಮೇತ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ, ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಾಷೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮರಾಠಿಯ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಭಾವ ಎಷ್ಟು ವಿಫಲವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಧ್ವಂಸರು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಹುಭಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಂಡುಮೆಟ್ಟಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂತರ ಅಧಿದೈವನಾದ ವಿಙ್ಕಲ ಕನ್ನಡದೇವತೆ, 'ಪಂಢರಪುರ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪಂಥರಿಗೆ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂತರ ವಾಣಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ ನಡಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಶಂ.ಬಾ.ಜೋಷಿ, ಎಂ. ಜಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರು ನಡೆಸಿದ್ದ ಶೋಧನಾಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಬರುವಂತೆ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಔತ್ತರೇಯ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಶಿವಶರಣರ ಪ್ರಭಾವ ಕುರಿತು ಬುದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು, ಶ್ರೀ ಜಿ.ವಿ.ಸರ್ದಾರ್, ಪ್ರಭಾಕರ ಮಾಜ್ಜಿ, ಫಾರುಖ್ ಅಹಮದ್ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾ, ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ತುಕಾರಾಂ, ಏಕನಾಥ, ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ, ಜ್ಞಾನದೇವ, ನಾಮದೇವ, ಕಬೀರ ಮೊದಲಾದ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಚಳವಳಿ-ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಭಾಷಿಕ-ಸಾಹಿತ್ಯಕ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ-ಚಾರಿತ್ರಿಕ ತುಲನೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರ ಅಭಿಮತದಂತೆ, ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರಕ್ರಾಂತಿ ಅನ್ಯಭಾಷಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಾ, ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂತರೂ ಮಹಂತರೂ ಅನ್ಯಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಒಂದು ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಹಿರಿಯ, ಕೊಂಡವನು ಕಿರಿಯ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಗಮೋತ್ಸವಕತೆ ಜೀವಂತ ನದಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ಹೇಳುವಂತೆ ಭಾರತ ಮಾನವತೆಯ ಒಂದು ಮಹಾಸಾಗರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಕಿರಿದೊರೆಗಳು, ಮಹಾನದಿಗಳು ಸಂಗಮಗೊಂಡಿವೆಯೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾದುದು. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಂತರ ಸಂಗಮ, ಸಮಾಗಮ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು, ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ಸಂಗದಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಆಗುವ ಉಪಕಾರ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಸತ್ಸಂಗದ ಉತ್ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ಕೊಳ್ಳೊಡೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದಿರಬೇಕು, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಸತ್ಸಂಗಕ್ಕೆ, ವಿಚಾರವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಾಗಲಿ, ದೇಶವಾಗಲಿ, ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಶ ಭರತಖಂಡದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತುಲನಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವರು ನಡೆಸಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಭಾರತದ ಬಹುಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕಿರುವ ಸಾಹಜರ್ಯವನ್ನು ತೌಲನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರ ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ.

KEYWORDS:

ಬಸವ, ತುಕಾರಾಮ್, ಏಕನಾಥ, ವೀರಶೈವ, ವಚನ ಚಳವಳಿ, ಜ್ಞಾನದೇವ, ನಾಮದೇವ.

ಭರತವರ್ಷ ಕೃಷಿಪ್ರಧಾನ ದೇಶ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತೀರ್ಥಪ್ರಧಾನ ದೇಶವೂ ಹೌದು. ಇಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿವೆ. ಹಲವಾರು ನದಿಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ, ತಪೋವನಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮಗಳೂ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಪೀಠಗಳೂ, ಮುಕ್ತಿ ಧಾಮಗಳೂ, ಮುಮುಕ್ಷುಮಂದಿರಗಳೂ ಈ ದೇಶದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ನಿಂತಿವೆ. ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಈ ದೇಶದ ಸಂತರ ಸಂಗಮ, ಸಮಾಗಮ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು, ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ಸಂಗದಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಆಗುವ ಉಪಕಾರ ಅಪ್ಪಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಸತ್ಸಂಗದ ಉತ್ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ಕೊಳ್-ಕೊಡೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದಿರಬೇಕು, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಸತ್ಸಂಗಕ್ಕೆ, ವಿಚಾರವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಾಗಲಿ, ದೇಶವಾಗಲಿ, ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಶ ಭರತಖಂಡದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತುಲನಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಸಂಗದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವೀರಶೈವ ಸಂತರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಬಹುಪಾಲು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮರಾಠಿ ಸಂತರ ಮೂಲಕ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿಗಳು ಭಿನ್ನಗೋತ್ರದ ಭಾಷೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮರಾಠಿಯ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಭಾವ ಎಷ್ಟು ವಿಪುಲವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಹುಭಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಂಡುಮೆಟ್ಟಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂತರ ಅಧಿದೈವತನಾದ ವಿಟ್ಟಲ ಕನ್ನಡದೇವತೆ, 'ಪಂಥರಪುರ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪಂಥರಿಗೆ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂತರ ವಾಣಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ. ನಾಮದೇವ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: "ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲ ಪಂಥಂಯೇ"¹ (ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಟ್ಟಲ ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ).

ಜ್ಞಾನದೇವನು ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:

"ಕಾನಡಾ ಹೋ ವಿಟ್ಟಲ ಕರ್ನಾಟಕು
ತಾನೇ ಮಜಲಾಬಿಲಾ ವೇಧೋ"²

ನಾಮದೇವ ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ:

"ಕಾಶಿಯೇ ಕನೌಜ, ದ್ವಾರಕೇ ಗುಜರು
ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲ ಪಂಥರಿಯೇ"³

(ಕನೌಜಗಳಿಗೆ ಕಾಶಿ ಹೇಗೋ, ಗುರ್ಜರರಿಗೆ ದ್ವಾರಕೆ ಹೇಗೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಪಂಥರಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಟ್ಟಲ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ).

"ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲ ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲ
ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲ ವಿಟೇವರಿ
ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲ ಕಾನಡ ಬೋಲೇ
ಕಾನಡಾ ವಿಟ್ಟಲೇ ಮನಭೇದಿಯಲೇ"⁴

(ವಿಟ್ಟಲ ಕನ್ನಡದವನು. ಈ ಕನ್ನಡದ ವಿಟ್ಟಲ ಒಂದು ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕನ್ನಡ ವಿಟ್ಟಲ ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡಿ ನನ್ನ ಮನವನ್ನು ಭೇದಿಸಿದ.)

ಇದರಿಂದ ಪಂಥರಪುರ ನಾಮದೇವ, ಜ್ಞಾನದೇವ ಮೊದಲಾದ ಸಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಕ್ರಿ.ಶ. 7ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಹತ್ತಿರ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ 'ಅವಿಧೇಯ'ನ ತಾಮ್ರಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಗವಸ ಗೋತ್ರದ ಜಯದ್ವೀಪನೆಂಬ ಶ್ಲೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ 'ಆನೇವರಿ', 'ಚಳ', 'ಕರದಕ', 'ದುಯಿಪಲ್ಲಿ' ಮತ್ತು 'ಪಾಂಡುರಂಗಪಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.⁵ ಈ ಪಾಂಡುರಂಗಪಲ್ಲಿಯೇ ಈಗಿನ ಪಂಥರಾಪುರ. ಆನೇವರಿ, ದಯಿಪಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾದವು ಕನ್ನಡ ಹೆಸರುಗಳೇ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಊರಾದ ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಿ, ಬದುಕಿದ ನಾಮದೇವ, ಜ್ಞಾನದೇವ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂತರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನಲಾದೀತೆ? ದಿವಂಗತ ನಾ. ಶ್ರೀ. ರಾಜಪುರೋಹಿತರು 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಥರಪುರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ವಿಚಾರ ಕ್ರಾಂತಿಯ, ಭಕ್ತಿ ಆಂದೋಳನದ ಬಿಸಿ ಈ ಸಂತರಿಗೆ ತಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರಾದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಏಕನಾಥರ ಮೇಲೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಭಾವ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನದೇವ, ತುಕಾರಾಮ ಮೊದಲಾದವರು 'ಬಸವಂತ' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಜಿ.ವಿ. ಸರ್ದಾರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಸಂತವಾಙ್ಮಯಾಚಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಫಲ ಶ್ರುತಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವಧರ್ಮಗಳು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದ್ದವು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಡಾ|| ಪ್ರಭಾಕರ ಮಾಚ್ಚಿ ಎಂಬುವರು 'ಮರಾಠಿ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವ ಸಂತರ ಪ್ರಭಾವ ಆಗಿದೆ' ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಮರಾಠಿ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ಶೈವ ಮತ್ತು ಶಾಕ್ತ ಪ್ರಭಾವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದರೆ, ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವ ಸೋಸಿ ಬಂದದ್ದು ಇದು ಮರಾಠೀಸಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಐದನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ".⁶

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಮಹಾನುಭಾವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಈ ಮಹಾನುಭಾವ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾನುಭಾವ ಸಂತರು ವೀರಶೈವದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ|| ಪ್ರಭಾಕರ ಮಾಚ್ಚಿಯವರು ವೀರಶೈವ ಹಾಗೂ ಮಾನುಭಾವ-ಈ ಎರಡೂ ಪಂಥಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ಈ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ: "ಮಾನುಭಾವ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದವುಗಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದುಗಳು ಮಹಾನುಭಾವರನ್ನು ಹಿಂದುಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದರೆ ವೀರಶೈವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಹಿಂದುಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಾ ವಿರೋಧಕರು. ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮದೇ

ಅದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಕಠೋರ ಶಾಕಾಹಾರಿಗಳು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪಂಚ ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷರಿದ್ದಾರೆ. ವೀರಶೈವರು ಮಹಾನುಭವರಿಗಿಂತ ಒಂದು ಶತಮಾನ ಹಿಂದಿನವರು. ಪ್ರಾಯಶಃ ವೀರಶೈವರ ಪ್ರಭಾವ ಮಹಾನುಭಾವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು.”⁷⁷

ಡಾ|| ಫಾರ್ಕುಹರ್‌ರವರು ಮಹಾನುಭಾವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: “It is therefore concluded that as the Veerashaiva are about a century older than the Mahanubhavas, it is possible that the latter may have followed the example of the former sect in some points.”⁸

ಗೋವಿಂದಪ್ರಭು ಅಥವಾ ಗುಂಡಮಪ್ರಭುವಿನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಚಕ್ರಧರ ಮಹಾನುಭಾವ ಪಂಥದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ. ಗುಂಡಮಪ್ರಭುವಿನ ಹೆಸರು ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದವಿರಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮರಾಠೀ ಸಂತ ಪರಂಪರೆ ಚಕ್ರಧರನಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾರ್ಕರೀ ಪಂಥವು ವೀರಶೈವದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಯಾವ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಅದು ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಈ ಎರಡೂ ಪಂಥಗಳೂ ಗುರುವಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಗುರುವನ್ನು ಸಂತರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ:

“ಗುರು ಹಾ ಸಂತ ಕುಲೀಚ ಸಮಾಣ್”
(ಗುರುವು ಸಂತಕುಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು)

ಶ್ರೀ ಪುರಾಣಿಕರ ಪ್ರಖಾರ ಇದು ಬಸವೇಶ್ವರರ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿದೆ.

ಬಸವ:

“ಶಿವಪಥವನರಿವೊಡೆ ಗುರುಪಥವೇ ಮೊದಲು”⁹

ತುಕಾರಾಮ್:

‘ಧರ್ಮ ಭೂತತಿ ತೇ ದಯಾ’
(ದಯವೇ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವು)

ಬಸವ:

“ದಯವಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮವಾವುದಯ್ಯ
ದಯವೇ ಬೇಕು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ
ದಯವೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಯ್ಯ”¹⁰

ಏಕನಾಥ:

“ಜೇ ಮಾರ್ಯೇ ಭಕ್ತ ಆಲೇ ಫರ
ತೇ ಸರ್ವ ಪರ್ವಕಾಲ ಆತೇ ದ್ವಾರ
ವೈಷ್ಣವತೋ ದೀವಲಿ ದಸರ ಧರ...”¹¹

(ಭಕ್ತನೇನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳೂ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲಿಗೇ ಬಂದವೆಂದು

ತಿಳಿ. ಅವನು ವೈಷ್ಣವನಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಮತ್ತು ದಸರ ಎರಡನ್ನೂ ತರುತ್ತಾನೆ.)

ಬಸವ:

“ಭಕ್ತ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಭೃತ್ಯಾಚಾರದ ಮಾಡಬೇಕು
ಕರ್ತನಾಗಿ ಕಾಲ ತೊಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡರೆ,
ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಹಾನಿ!
ಲಕ್ಷಗಾವುದ ದಾರಿಯ ಹೋಗಿ
ಭಕ್ತನು ಭಕ್ತನ ಕಾಂಬುದು ಸದಾಚಾರ;
ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ದಾಸೋಹವ ಮಾಡಿದರೆ
ಕೂಡಿಕೊಂಬನು ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವನು”¹²

ತುಕಾರಾಮ್:

“ನ ಲಾಗೇ ಹೆ ಮಾಜ್ ತುರು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ”¹³
(ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.)

ಬಸವ:

“ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ, ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ,
ಮತ್ತಾವ ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆನಯ್ಯಾ!
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ, ನಿಮ್ಮ ಸದ್ಭಕ್ತರ
ಪಾದವನತೆದಿಪ್ಪಮಹಾ ಪದವಿಯನೇ ಕರುಣಿಸಯ್ಯಾ”¹⁴

ತುಕಾರಾಮ್:

“ಸಂತಸಂಗತಿ ಸರ್ವಕಾಲ ತೋರ ಪ್ರೇಮಾಚ ಸುಕಾಲ
ಸಾಧು ಸಂತಾಚ ದಾತನಿ ತುಕಾ ಜಯೇ ತುಕಾ ಮಂಡೆ
ಸಂತಭೀಳಿ ಪಯಧೂಳಿ ವಂದೀನ್”¹⁵

(ಸಂತರೊಡನೆ ಕಳೆದ ಕಾಲವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಸಂತರ ಪಾದಧೂಳಿಗೂ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು).

ಬಸವ:

“ಚತುರ್ವೇದಿಯಾದರೇನು? ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದವನೇ ಹೊಲೆಯ
ಶ್ವಪಚನಾದರೇನು? ಲಿಂಗವಿದ್ದವನೇ ವಾರಣಾಸಿ
ಆತನ ನುಡಿ ಗಡಣವೇ ಲೇಸು, ಆತ ಜಗಕ್ಕೆ ಪಾವನ
ಆತನ ಪ್ರಸಾದವೆನಗಮ್ಮತಸೇವನೆ”¹⁶

ಏಕನಾಥ:

“ಹೋ ಕಾ ವರ್ಣ ಮಾಜಿ ಅಗ್ರಗಣೇ
ಜೋ ವಿಮುಖ ಹರಿಚರಣ ನೇತಜ
ಹೂಣೇ ಸ್ವಪಚ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾಣೆ
ಜೋ ಭಗವದ್ಭಜನೀ ಪ್ರೇಮಲು”¹⁷

(ಹರಿಚರಣ ವಿಮುಖನಾದವನು ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?
ಭಗವದ್ಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳಂಥ ಶ್ವಪಚನು ಅಂಥವನಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮನು.)

(ಕಲ್ಲು ದೈವವು ಎಂದಿಗೂ ನುಡಿಯದು)

ಪ್ರಭುದೇವ:

“ಕಲ್ಲು ದೇವರೆಂದು ಪೂಜಿಸುವರು: ಆಗದು ಕಾಣಿರೋ!
ಆಗಡಿಗರಾದಿರಲ್ಲ! ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಕೂಸಿಂಗಿ
ಇಂದು ಮಾಲೆಯ ಕೂಡುವಂತೆ; ಗುಹೇಶ್ವರ”¹⁸

ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ:

“ಅಪಣಜಿದೇವ್ ಅಪನಾಜಿ ಭಕ್ತ”¹⁹
(ಭಗವಂತನೂ ನಾನೇ, ಭಕ್ತನೂ ನಾನೇ)

ಬಸವ:

“ಪೂಜೆಯುಳ್ಳನ್ನಬರ ಲಿಂಗವ ಹಾಡಿದೆ,
ಮಾಟವುಳ್ಳನ್ನಬರ ಜಂಗಮವ ಹಾಡಿದೆ,
ಜಿಹ್ವೆಳ್ಳನ್ನಬರ ಪ್ರಸಾದವ ಹಾಡಿದೆ,
ಈ ತ್ರಿವಿಧ ನಾಸ್ತಿಯಾದ ಬಳಿಕ
ಎನ್ನ ನಾ ಹಾಡಿಕೊಂಡೆ ಕಾಣಾ
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ”²⁰

ಜ್ಞಾನದೇವ:

“ಹಿಂಸೆ ಲಾಗಿ ವೇದ ಕರ್ತೃತಿ ಪಾಥ್”²¹
(ವೇದಗಳು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿವೆ)

ಬಸವ:

“ವೇದ ಘನವೆಂಬಿನೆ ಪ್ರಾಣಿವಧೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ”

ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ:

“ಗುರು ಹಾ ಸಂತ ಕುಲೀಚ ರಾಜ”
(ಗುರುವು ಸಂತರ ರಾಜ)

ಬಸವ:

“ಶರಣ ನುಡಿದುದೆ ಪಾವನ, ಕಾಣಿರೋ
ಶರಣ ನುಡಿದರೆ ಶಿವತ್ವ, ಕಾಣಿರೋ
ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಶರಣನು ಉಪಮಾತೀತ, ನೋಡಯ್ಯ”²²

ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ:

“ಅಪುಲೆ ಪೂಜ ಅಪಣ ಕಲಾವಿ”²³
(ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಪೂಜಿಸಿಕೊ)

ಪ್ರಭುದೇವ:

“ನಾ ದೇವನಲ್ಲದೆ ನೀ ದೇವನೆ? ನೀ ದೇವನಾದರೆ ಎನ್ನನೇಕೆ ಸಲಹೆ?
ಆರೈದು ಒಂದು ಕುಡಿತೆ ಉದಕವನೆಹಿವೆ.”

ಹಸಿದಾಗ ಒಂದು ತುತ್ತು ಓಗರವನಿಕ್ಕುವೆ, ನಾ ದೇವ ಕಾಣಾ, ಗುಹೇಶ್ವರ”²⁴

‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ’ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಭಕ್ತಿಯು ಅದ್ವೈತ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ-ಭಕ್ತನಾದವನು ದ್ವೈತದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಒಂದು ಕಡೆ

ತಾನು ಸೇವಕನೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದೇ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಅದರ್ಶವಾದ ಭಕ್ತಿ (ಭಾವಾರ್ಥ ದೀಪಿಕಾ 12, ಓವಿಗಳು 185-86). ಇದು ವೀರಶೈವದ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಭಕ್ತಿಸಿದ್ಧಾಂತದ ಛಾಯೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವೀರಶೈವದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಸಾಧಕ ದ್ವೈತದ ಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಅರಂಭಿಸಿ ಅದ್ವೈತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಆತ್ಮಲಿಂಗ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಂಗನಾಥ ಮೊಗರೇಕರ್ ಎಂಬ ಸಂತ ಓವೀ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ತದಾನಂದಲಹರಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಟೀಕೆಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಕಾರ ಗುರುವನ್ನು 'ಆರಾಧ್ಯಲಿಂಗ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ವೀರಶೈವದ ಮೊಳಗು ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕನಾಥನು ನಿರ್ಗುಣಭಕ್ತಿಯ ಮನೋಹರ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ:

“ಭಕ್ತಿ ಚೇ ಉದರಿ ಜನ್ಮಲೇ ಜ್ಞಾನ
ಭಕ್ತಿ ನೇ ಜ್ಞಾನ ಸೀದಿವಲೇ ಮಹಿಮಾನ
ಏಕಾ ಜನಾರ್ಥನಿ ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯಾ
ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಲಾಗನು ಸೇಪಾಯಾ”²⁵

(ಭಕ್ತಿಯ ಉದರದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಜನಿಸಿತು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಹಿಮೆ ಮೂಡಿತು. ಏಕನಾಥನನ್ನು ತ್ಯಾಜ್ಯ-ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.)

ಅದ್ವೈತಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ಗುಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಸವ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂತನಾದ ಪ್ರಸಾದಿ ಭೋಗಣ್ಣನು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ:

“ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಬೇರು, ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಮರ
ಫಲವೆಂಬುದು ಜ್ಞಾನ, ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂಬುದು ಅವಧಿಜ್ಞಾನ
ತೋಟು ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಪರಮಜ್ಞಾನ, ಸವಿದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಜ್ಞಾನ,
ಸುಖತನ್ಮಯನಾದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ, ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು ಹಿಂಗಿದಲ್ಲಿ
ಪರಿಪೂರ್ಣ, ಅದು ಮಹದೊಡಲೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ
ಚೆನ್ನ ಬಸವಣ್ಣಪ್ಪಿಯ ಭೋಗ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವು
ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಕಾರಣ”²⁶

ಏಕನಾಥ ಈ ವಚನದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಈ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಪುರಾಣಿಕರ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಆಚಾರಲಿಂಗ, ಗುರುಲಿಂಗ, ಶಿವಲಿಂಗ, ಜಂಗಮಲಿಂಗ, ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಮಹಾಲಿಂಗ - ಈ ರೀತಿ ಷಡ್ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ-ಪಂಚೀಕರಣ-ಓವೀ, 2-10)

ಈ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪುರಾಣಿಕರು ಈ ರೀತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ವಿಷಯ	ಭಾಗ	ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಶ್ಲೋಕ ಸಂಖ್ಯೆ	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಪೀಠಿಕೆ
ವೀರಶೈವಾಚಾರ	3	10	87-92
ಕಾಪಾಡಿ ಮಹೇಶು	6	10	153
ಲಿಂಗಾಗ	6	15	305
ಸತಿಪತಿ ಭಾವ	12	14	156

ನಾಮದೇವನೂ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1270-1350) ಕೂಡ ಬಸವೇಶ್ವರನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಪದ್ಯವೊಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನದ ಅನುವಾದವೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಹೋಲುತ್ತದೆ:

“ಅನೀಲೇ ಕುಂಭ ಭರಾಯಿಲೇ ಉದಕ ತಾಕುರ ಕೌ ಇಸ್ನಾನು ಕರಾವು
ಬಯಯಲೀಸ್ ಲಪಜೀಅ ಜಲಮಹಿ ಹೋತೇ ವಿಠ್ಠಲ ಮೈಲ ಕಾಯಿಕರಾವು
ಜತ ಜಾವು ತತ ವಿಠ್ಠಲ ಭೈಲ, ಮಹಾ ಆನಂದ ಸದಕೇಲ
ಅನೀಲೇ ಪೂಲ್ ಪರೋಯಿಲೇ ಮಾಲಾ ತಾಕುರಕೇ ಹೌ ಪೂಜಾಕರಾವು
ಪಹಿಲೇ ಬಾಸು ಲೈ ಹೈ ಭವರಹ ವೀಠಲ ಮೈಲೇ ಕಾಯಿ ಕರಾವು
ಅನೀಲೇ ದೂಧ್ ಬಿಠಾರಿವು ಬಚರಾಯಿ, ವೀಠಲಮೈಲ ಕಾಯಿಕರಾವು ಈಚ್ಚೆ ವೀಠಲ ಊಚ್ಚೆ ವೀಠಲ,
ವೀಠಲ ಬಿನಾ ಸಂಸಾರ್ ನಹೀ
ಧಾನ ತನಂತರಿ ನಾಮಾ ಪ್ರಣವೈ, ಪುರೀ ರಹಿಮೂತು ಸರಭ್ ಮಹೀ”²⁷

(ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಅಂಭ ತುಂಬಿಹುದು, ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಮೀಹ ಮಾಡಬಯಸುವೆನಾ
ನಲವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಜೀವಿಗಳು ಈ ಜಲದಲಿಹವು,
ನೀರನೆಂಜಲು ಮಾಡಿಹವು ಪಿ ವಿಠಲ;
ಎತ್ತ ಹೋದರತ್ತ ಎಂಜಲೇ ಕಾಣುತಿಹದು!
ಹೂವ ತಿರಿದು ಕೊಯ್ತು ಮಾಲೆಯನರ್ಪಿಸಲೇ?
ಆದರೆ ಅದು ತುಂಬಿಯ ಎಂಜಲು
ಎಂಜಲನೆಂತು ಅರ್ಪಿಸುವೆ?
ಹಾಲನರ್ಪಿಸಲೇ ಪ್ರಭುವೆ! ಅದು ಕರುವಿನೆಂಜಲು
ವಿಠಲ! ಏನ ಮಾಡಲಿ? ಇತ್ತ ವಿಠ್ಠಲ, ಅತ್ತ ವಿಠ್ಠಲ
ಎತ್ತತ್ತಲೂ ವಿಠ್ಠಲ, ವಿಠ್ಠಲನಿಲ್ಲದೆ ಜಗವಿಲ್ಲ
ನಾಮ ನಮಿಸುವ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ವಿಭುವಿಗೆ)

ಇದೇ ಭಾವ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಂದಿದೆ:

“ಹಾಲೆಂದು ಪೆಯ್ಯನ; ಉದಕವೆಂಜಲು ಮತ್ತೆದ;
ಪುಷ್ಪವೆಂಜಲು ತುಂಬಿಯ
ಎಂತು ಪೂಜಿಸುವೆನಯ್ಯಾ? ಶಿವ, ಶಿವಾ! ಎಂತು ಪೂಜಿಸುವೆ?
ಈ ಎಂಜಲನತಿಗಳೆವಡೆ ಎನ್ನಳವಲ್ಲ,
ಬಂದುದ ಕೈಕೊ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ.”²⁸

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅಹಿಂಸೆ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮ ವಿರೋಧ, ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಾ

ವಿರೋಧ ಮೊದಲಾದವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಗಳ ಸಮನ್ವಯ. ಈ ಸಮನ್ವಯ ವೀರಶೈವದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪತಿ ಪಂಡಿತನ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ವೀರಶೈವದ ಪ್ರಮುಖ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು: “ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ ಮತೇ ಶುದ್ಧೇ ವಿಶೇಷಾದ್ವೈತ ಸಂಜ್ಞಕೇ| ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಸರ್ವಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯಃ||”²⁹

ಈ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಯ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದು ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತವನ್ನು ದಾಟಿ ನಿರ್ಗುಣ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿತು. ಡಾ|| ವಿನಯ ಮೋಹನ್ ಶರ್ಮ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ನಿರ್ಗುಣ ಭಕ್ತಿ ಮರಾಠೀ ಸಂತರ ಕೊಡುಗೆಯೆಂದು ‘ಹಿಂದೀಕೋ ಮರಾಠೀ ಸಂತೋಂ ಕೀ ದೇನ್’ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೊಡುಗೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಮನನೀಯ: “ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಜ್ಞಾನಾಶ್ರಯೀ ಸಂತರು ಯಾವ ನಿರ್ಗುಣ ಧಾರೆಯಿಂದ ದೇಶದ ಜನಮನವನ್ನು ತೋಯಿಸಿದರೋ ಅದರ ಮೂಲ ಸೆಲೆ ವಾಸ್ತವಾಗಿ ಮರಾಠೀ ಸಂತ ನಾಮದೇವನ ಹಿಂದೀ ಪದಗಳಲ್ಲಿದೆ. ನಾಮದೇವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಉತ್ತರಾಖಂಡ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರು ಮತ್ತು ನಾಥರು ನಿರ್ಗುಣ ಮತವನ್ನೇನೋ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸುವ, ಎದೆಯನ್ನು ಕದಲಿಸುವ ರಾಗರಸವಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದು ಬರಿಯ ಶುಷ್ಕಜ್ಞಾನವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲಿಗೆ ಆತ ವಿಶೋಬನ ವಿಗ್ರಹದ ಉಪಾಸಕನಾದ. ಜ್ಞಾನದೇವ ಮತ್ತು ಆತನ ತಂಗಿಯಾದ ಮುಕ್ತಾಬಾಯಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಾಥ ಪಂಥಿಯಾಗಿ ವಿಸೋಬಾ ಖೇಚರನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟ. ಆದರೂ ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ವಿಠಲನ ಪ್ರತಿಮೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಚ್ಚಾದಿತವಾಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಆತನಿಗೆ ವಿಠಲ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಥರಪುರದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಈಗ ವಿಠಲ ಇತ್ತ ಅತ್ತ ಮತ್ತು ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ಕಾಣತೊಡಗಿದ. ವಿಠಲನಿಲ್ಲದ ಜಗವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನುಭವವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆತನ ಈ ಜ್ಞಾನ ಸಮನ್ವಿತ ರಾಗ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ನಾವು ನಿರ್ಗುಣ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಅದನ್ನು ಆತ ತನ್ನ ಹಿಂದೀ ಪದಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಂಚಾರಮಾಡಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಬಂದ ನಿರ್ಗುಣ ಸಂತರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಶಸ್ತಗೊಳಿಸಿದ. ಆಚಾರ್ಯ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶುಕ್ಲರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಕಬೀರನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸೂಫಿಗಳ ಭಾವಾತ್ಮಕ ರಹಸ್ಯವಾದ (ಅನುಭಾವ) ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವರ ಅಹಿಂಸಾವಾದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಪತ್ತಿವಾದದ ಮೇಳ-ನಾಮದೇವನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಯಾವ ವಾರ್ಕರೀ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂತ ನಾಮದೇವ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳ ಸಮನ್ವಯವಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕೇವಲಾದ್ವೈತಗಳ ನಡುವೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರಾಠೀ ಸಂತರು ತಮ್ಮ ವಾಣಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.”³⁰

ಮರಾಠೀ ಸಂತ ನಾಮದೇವ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪದರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದಿಯ ಸಂತ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಕಬೀರ ತನ್ನ ಪೂರ್ವವರ್ತೀ ಸಂತರಾದ ಜಯದೇವ ಹಾಗೂ

ನಾಮದೇವರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ:

“ಗುರು ಪ್ರಸಾದಿ ಜಯದೇವ ನಾಮಾ, ಭಗತಿ ಕೇ ಪ್ರೇಮ ಇನಹಿಜ ಜಾನಾ”³¹

(ಜಯದೇವ ಮತ್ತು ನಾಮದೇವರು ನಿಜಕ್ಕೂ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು.)

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಜಯದೇವ ಗೀತೆಗೋವಿಂದಕಾರನಾದ ಜಯದೇವನೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರ್ಶ ಸಂತನೆಂದು ಯಾರನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿರುವನೋ ಆ ನಾಮದೇವನಿಂದ ಕಬೀರ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಕಬೀರ್ ಹಿಂದೂಗಳ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥವಾದ ಕಾಶಿಯ ನಿವಾಸಿ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಜನಗಳಿಗೂ ಕಾಶಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕಾಶಿ ವಿದ್ವದ್‌ಪಥ, ಕಾಶಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಮನ್ನಣೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಎಲ್ಲ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಜನರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀರಶೈವ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜಂಗಮವಾಡಿ ಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆ ಮಠ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೊಕದ್ದಮೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪೊಂದು ಗಣನೀಯವಾದುದು. “The Dana-Patra Ex-1 of 574 A.D. is the earliest document and is the direct evidence of an original grant. It may be that there might have been grant of properties earlier than that, for Ex-1 shows that the Jangamas were living here even then. But we cannot positively say that, the grant Ex-1, is of value to show only the existence of this institution so far back as 574 A.D. The property endowed by it is near Kardameswar Mahadeo which means Jangamapur. Till the establishment of the Hindu University about twenty years back that land was within this Math. It passed out of its possession only when it was acquired for the University. The earliest document is the Dana-Patra by the Raja of Kashi. It is of sambath 613 corresponding to 574 A.D. A gift of an area of land on the banks of the Ganges is made to Mallikarjuna, Gosain of Sri Viswaradhya Simhasana. It lays down that the grant is for the Gosain and members of his sect. The deed is written on paper which is on the face of it very old. So old that it is difficult to handle it. It is in a frame. It is marked Ex-1. The father of the present Maharaja renewed the Deed and got its contents inscribed on a copper plate marked Ex-2.... Its significance lies in the fact that so far back as 574 A.D.

this Simhasana or pontifical throne existed and received a grant from the Maharaja for the support and maintenance of the sect."³² ಅದರೆ ಕೆಲವು ಜನರು ಈ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಶಂಕಿಸುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. 574. ಆಗ ವೀರಶೈವ ಮತವೆಲ್ಲಿತ್ತು? ಎಂದು ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಈ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ದಾನಪತ್ರವನ್ನು ನಾವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಜಂಗಮವಾಡಿ ಮಠದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಇವೆ. ಲಿಂಗಣ್ಣ ಕವಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1729) ಬರೆದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥ 'ಕೆಳದಿ ನೃಪ ವಿಜಯ' ಒಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಗ್ರಂಥ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿಯ ರಾಜಾವಳಿ ಕಥೆ ಇದೆ. ಅದರ ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮವಾಡಿ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ: "ಇಂತಕ್ಕಂತ ಮಹಿಮಾಸ್ವದೆಯಪ್ಪ ಗಂಗೆಯಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನಲಿನಲಿದು ತಕ್ಕಂಕಣೇಂದ್ರಂ ತದ್ವಾರಣಾಸಿಯೊಳ್ಜ್ಜನಂಗೈದನಂತರಂ ಮಣಿಕಣಿ ಕೆಯೊಳ್ಳೆಂದು ಬಹುವಿಧ ದಾನಧರ್ಮಗಳನಾಗಿಸಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ನಡಿದಾವರೆಯಂ ಭಜಿಸಿಮತ್ತಂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಂಗಳುಂ ಕೇಳ್ತು ಸಂತಸಂ ಬಡುತ್ತಂ ತತ್ತಲ್ಲಿಂಗ ತೀರ್ಥಂಗಳನವಲೋಕಿಸುತ್ತಂ ಪಂಚಕ್ರೋಶಯಾತ್ರೆಯಂ ರಚಿಸಿ ಸಂತಸಂದಳೆಯುತಿಂತು ಕತಿಪಯ ದಿವಸಂ ವರ್ತಿಸುತ್ತುಮಿದುರ್ವಿಂತೆ ಬಹು ಕಾಲದೊಳ್ ಶ್ರೀಶೈಲದೊಳ್ ನಂದಿಶ್ವರಾಂಶೀಭೂತ ನಾಗುದಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಶೀರೋಮಣಿಯಪ್ಪ ಶೀಲವಂತನಾಯಕನೆಂಬ ಕಾರಣ ಪುರುಷನೈತಂದು ಮೊರನನೆರಂಕೆಗಳಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾರಿ ಪವಾಡಂಗಳ ಮೆರೆದು ಜಯಚಂದ್ರ ನರೇಂದ್ರನಂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ದಶಾಶ್ವಮೇಧದ ಘಟ್ಟದಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನೊಳಿಸೆವ ಹರಿಕೇಶವಾನಂದ ಕಾನನಮಂ ಪಡೆದಾಭೂಮಿಯೊಳ್ ಮಠಮಂಕಟ್ಟಿಸಿ ತಾನಾಮಠಮಧ್ಯ ಸ್ತಂಬಾಗ್ರದೊಳ್ಳೋಗಾರೂಢನಾಗಿ ಕುಳ್ಳೆದಂತರ್ಥಾನವನ್ನೆದಲ್ ಬಳಿಕಿತ್ತಂ ಪಲವು ವತ್ಸರಂಗಳೋಗಲೊಡನೆ ಜಯಚಂದ್ರ ನರೇಂದ್ರನ ವಂಶಾಗತರೆಲ್ಲಂ ಧರ್ಮಸಂತಾನಮಂಪಡೆಯಲಾಗಿ ಬಳಿಕಿತ್ತ ಮ್ಲೇಂಭಕರ್ಣಿಜ್ಜಿ ತತ್ಕಲ್ಪವನಾಕ್ರಮಿಸಿರಲವರ್ಕಳಂ ವಾರೆದೆಗಿಸಿ ಸಂಕಣನಾಯಕಂ ತಾನಾಸ್ಥಾನಮಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಚತುರ್ಗಡಿಗಳೊಳ್ಳಲಿಸ್ಥಾಪನಮಂ ರಚಿಸಿ ಜಂಗಮವಾಡಿಯೆಂದು ಪೆಸರಿಟ್ಟು ತನ್ನದ್ಯದೊಳತಿ ಮನೋಹರಮಾದ ಮಠಮಂ ನಿರ್ಮಾಣಂಗೈಸಿ ತದ್ಧರ್ಮಾರ್ಥಮಾಮಠದ ನಿಯತಿದಿತಂ ಪ್ರಾಂತದೊಳ್ ಜಂಗಮ ಪುರವೆಂಬ ಗ್ರಾಮಮಂ ಬಿಡಿಸಿ ಸ್ಥಿರಶಾಸನಮಂ ಬರೆಸಿ ಜಂಗಮಮೂರ್ತಿಗಳ್ಳೆ ಶಿವಾರ್ಪಣಂಗೈದು ಪೌಠರುಗಳಪ್ಪ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಂ ಬರಿಸಿ ತತ್ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದೊಳೊಪ್ಪುವ ಕಪಿಲಾಧಾರಾ ತೀರ್ಥ ಮಾನಸಸರೋವರ ಗಂಧರ್ವನಾಗರವೆಂಬ ತೀರ್ಥಂಗಳಂಶಿಲಾಮಯವನಾಗಿಸಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಂ ರಚಿಸಿ ಮತ್ತಮೈಯಪ್ಪನೆಂಬ ಸೇನಬೋವನ ಮುಖದಿಂ ಕರ್ಮಮೇಶ್ವರ ನರ್ಮದೇಶ್ವರ ಭೀಮ ಚಂಡಿಕೆ ವೃಷಭಧ್ವಜೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನಂಗಳಂ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಂ ರಚಿಸಿ ಸ್ವಪುತ್ರ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಶಿಲಾ ಶಾಸನಮಂ ಬರೆಸಿ ಶಾಶ್ವತಮಾದ ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿ ಸುಕೃತಂಗಳನಾರ್ಜಿಸಿ ಬಳಿಕಾ ವಾರಾಣಾಸಿಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಂದತಿ ಮನೋಹರಮಾದ ಸ್ಥೂಲಲಿಂಗಮಂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರದೊಳ್"³³

ದಿವಂಗತ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕವಿಜೀವಿತೆ ಸಂಪುಟ 11ರಲ್ಲಿ 'ಈ ಶೀಲವಂತಯ್ಯನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. 1160' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದರೆ ಶೀಲವಂತಯ್ಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ಸಮಕಾಲೀನನೆಂದಾಯಿತು. ಕಾಶಿಯ ಜಂಗಮವಾಡಿಮಠವು ಬಸವ ಪೂರ್ವವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿತು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹಿಂದಿಯ ಸಂತಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಕಬೀರ (1398- 1592) ಹಿಂದಿಯ ಆದಿಸಂತನೆಂದೂ, ನಿರ್ಗುಣಪಂಥದ ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂದೂ ಪರಿಕೀರ್ತಿಸಲಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತ ಮುಂದಣ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಗಣಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಣ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾಮದೇವನನ್ನು ಆತ ಸ್ಮರಿಸುವ ಅಂಶವನ್ನು ನಾವು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದೆವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆತ ತನ್ನ ಪದಗಳಲ್ಲಿ, ದೋಹಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ವಿಭಿನ್ನ ಪಂಥಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

“ಹರಿ ಕೋ ನಾಮ ತತ ತ್ರಿಲೋಕಸಾರ, ಲೈಲೀನ ಭಯೇ ಜೇ ಇತರೇ ಪಾರ,
ಇಕ ಜಂಗಮ ಇಕ ಜಟಾಧರ, ಇಕ ಅಂಗ ವಿಭೂತಿ ಕರೈ ಅಪಾರ,
ಇಕ ಮುನಿಯರ್ ಇಕ ಮನಹೂ ಲೀನ, ಆಯ್‌ಸೇಯಿಮ್ ಹೋತ ಹೋತ ಜಗ ಜಾತಖೀನ,
ಇಕ ಆರಾಧ್ಯ ಸಕ್ತಿ ಶಿವ, ಇಕ ಪರದಾ ದೈದ್ಯ ಬಧಯಿ ಜೀವ,
ಇಕ ಕುಲದೇವ್ಯಾಕ ಜಪಹಿಂ ಜಾಪ, ತ್ರಿಭುವನ ಪತಿ ಭೂಲೇ ತ್ರಿವಿಧ ತಾಪ,
ಅನ್ನ ಭಾಡಿ ಇಕ ಪೀಬತು ದೂಧ್, ಹರಿನಾಮಿಲ್ಲೆ ಬಿನ ಹಿರಿದಯ್ ಸೂಧ್
ಕಹೈ ಕಬೀರ್ ಐಸ್ ಬಿಜಾರ, ರಾಮ ಬಿನಾ ಕೋ ಉತರೈಪಾರ”³⁴

(ಹರಿನಾಮ ತ್ರಿಲೋಕದ ಸಾರತತ್ತ್ವ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲಯಲೀನವಾದವರು ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವರು. ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ಜಂಗಮ. ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ಜಟಾಧರ. ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಅಂಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಿಭೂತಿ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮುನಿಧ್ಯಾನಲೀನ. ಈ ರೀತಿ ಹರಿ ಭಜನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಜಗವೆಲ್ಲ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಶಿವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಣಿವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವ, ಮಗುದೊಬ್ಬ ತ್ರಿಭುವನ ಪತಿಯನ್ನು ಮರೆತು ತನ್ನ ಕುಲದೇವತೆಯ ನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸುವವ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಪ-ತ್ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗಿರುವರು. ಅನ್ನವ ತೊರೆದು ಹಾಲನೇ ಕುಡಿದವರು ಕೆಲವರು. ಆದರೆ ಹೃದಯ ಶುದ್ಧವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಹರಿ ಒಲಿಯ. ಕಬೀರನೆಂಬ-ರಾಮನಿಲ್ಲದೆ ಆರು ದಾಂಟುವರು ಈ ಭವಸಾಗರವೆ?)

ಇನ್ನೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಕಬೀರ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

“ಮಯಿಲಾ ಬ್ರಹ್ಮ, ಮಯಿಲಾ ಇಂದು
ಮೈಲೀ ಕಾಯಾ ಹಂಸಸಮೇತಿ”³⁵

(ಮೈಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ಮೈಲಿಗೆ ಇಂದು, ಮೈಲಿಗೆ ಜೋಗಿ, ಜಟಾಸಹಿತ ಜಂಗಮ, ಮೈಲಿಗೆ ಕಾಯ, ಹಂಸಸಮೇತಿ)

ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಕಬೀರ ತಾನು ಒಂಟಿ, ಜಗವೆಲ್ಲ ತನಗೆ ಹಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಜೋಗಿ, ಜಂಗಮರೂ ಕೂಡ ದೇವರನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

“ಭಾಯಿ ರೇ ಬಿರಲೇ ದೋಸತ ಕಬೀರ ಕೇ ಯಹ್ ತತ್ ಬಾರ್ ಬಾರ್ ಕಾಸೋಂ ಕಹಿಯಿ
ಮಾನಸ ಗಢಣ ಸಂವಾರಣ ಸಮರ್ಥ ಜ್ಯೋಂ ರಾಖೈ ತ್ಯೋಂ ರಹಿಯೇ
ಅಲಗ ದುನೀಂ ಸಬ್ ಹೈ ಫಿರಿ ಖೋಜಿ ಹರಿ ಬಿನಾ ಸಕಲ ಅಯಾನ

ಭಹ ದರ್ಶನ ಭಯಾನಬೇ ಪಾಖಂಡ್, ಅಕುಲ ಕಿನಹಿ ನ ಜಾನ
ಜಪತಪ ಸಂಜಮ ಅರ್ಜಾ, ಜ್ಯೋತಿಗ ಜಗ ಭೌರಾನಾ
ಕಾಗದ ಖಿಲಿ ಖಿಲಿ ಜಗತ್ ಭುಲಾನಾ, ಮನಹಿ ಮೇ ನ ಸಮಾನಾ
ಕಹ್ಯೆ ಕಬೀರ್ ಜೋಗಿ ಅರು ಜಂಗಮ, ಯೆ ಸಬ್ ರೂಠೀ ಆಶಾ
ಗುರು ಪ್ರಸಾದಿ ರತನ ಚಾತ್ರಿಗ ಜ್ಯೋಂ ನಿಹಚಯ ಭಗತಿ ನಿವಾಸ³⁶

(ಓ ತಮ್ಮ, ಕಬೀರನಿಗೆ ಮಿತ್ರರು ವಿರಳ. ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅರಿಗೆ ನಾ ಪೇಳಲಿ?
ದೇವ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ, ಕ್ಷೇಮಪಾಲಕ, ಅವನಿಟ್ಟಂತೆ ಇರಿ.
ಜಗವನೆಲ್ಲ ಅರಸಿದೆ; ಹರಿಯಲ್ಲದೆ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಅಜ್ಞಾನ.
ಪದ್ಧರ್ಶನ, ತೊಂಬತ್ತಾರು ಪಾಖಂಡಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಅಕುಲಗೊಂಡಿವೆ,
ಹರಿಯನಾವುದೂ ಕಾಣದು
ಜಪ, ತಪ, ಸಂಯಮ, ಅರ್ಚನೆ ಇವೆಲ್ಲ ಜಗವ ಮರುಳುಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧನ
ಕಾಗದವ ಬರೆದು ಬರೆದು ಜಗವೆಲ್ಲ ಮರುಳಾಯಿತು
ಕಬೀರನೆಂದ ಜೋಗಿ ಜಂಗಮರೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು ಅಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಕಿಕೊಂಡಿಹರು
ಜಾತಕದಂತೆ ನಾಮವನುಲಿವರು ಹರಿನಾಮದಲಿ ನೆಲೆಸಿಹರು.)

ಮಾಯೆಯ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಕಬೀರ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:

“ತೂ ಮಾಯಾ ರಘುನಾಥ ಕೀ, ಬೇಲನ್ ಚಲ್ಯೆ ಅಹೇಡ್ಯೆ
ಚತುರ ಚಿಕಾರೇ ಚುನಿ ಮಾರೇ, ಕೋಯಿ ನ ಭೋಡ್ಯಾ ಬೋಲೈ
ಮುನಿಜನ ಪೀರ್ ದಿಗಂಬರ ಮಾರೇ, ಕೋಯಿ ನ ಭೋಡ್ಯಾ ಬೋಲೈ
ಜಂಗಲ್ ಮಹೀಕೇ ಜಂಗಮ ಮಾರೇ ತೂ ಫಿರೈ ಬಲವಂತಿ
ವೇದ ಪಥಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಾರ, ಸೇವಾ ಪರತೈ ಸ್ವಾಮೀಂ
ಅರಥಕರಂತ ಮಿಸರ ಪಠಾಡ್ಯಾ, ತೂ ಫಿರೈ ಮಯಿಮಂತೀ
ಸಾಷಿತಕ್ಕೆ ತೂ ಹರ್ತಾಕರ್ತಾ, ಹರಿಭಗತನ್ ಕೀ ಚೇರೀ
ದಾಸಕಬೀರ ರಾಮಕ್ಕೆ ಸರನೈ, ಜ್ಯೋಂ ಲಾಗೈ ತೋರೀ³⁷

(ಓ ರಘುನಾಥನ ಮಾಯೆ, ನೀನು ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಹೊರಟೆ. ನೀನು ಚತುರ ಚಿಗರೆಗಳನ್ನು
ಅರಿಸಿ-ಅರಿಸಿ ಕೊಂದಿದ್ದೀಯೆ; ಒಂದನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮುನಿಜನರನ್ನೂ,
ದಿಗಂಬರರನ್ನೂ ಬೇಟೆಯಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಈ ರೀತಿ ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ.
ವೇದ ಪಾರಂಗತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿದಿದ್ದೀಯೆ. ಶ್ರುತಿಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ
ನೀಡುವ ಮಿಶ್ರನನ್ನು ನೀನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ನೀನು ವಿಜಯೋನ್ಮತ್ತಳಾಗಿ
ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ. ಶಾಕ್ತರಿಗಂತೂ ಹರ್ತ್ರಿಕರ್ತೃ. ಆದರೆ ನೀನು ಹರಿಭಕ್ತರ ದಾಸಿ. ಕಬೀರ
ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ
ಸೋಲಿಸಿದೆ.)

ಬೇರೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಕಬೀರ ಆದರ್ಶ ಸಂತ ಯಾರು? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾ ವಿವಿಧ
ಪಂಥಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾನೆ.

“ಕಾಜಿ ಸೋ ಜೋ ಕಾಯ ವಿಚಾರೈ ತೇಲ್ ದೀಪಮಹಿ ಬಾತಿ ಜಾರೈ
ತೇಲ್ ದೀಪಮ ಬಾತೀಹೀ ರಹ್ಯೆ ಜೋತಿ ಜೀನೈಜೀ ಕಾಜೀ ಕಹೆ
ಮುಲ್ಲನ ಬಾಂಗ್ ದೇಯಿ ಸುರಜನೀ, ಆಪ್ ಮುಸ್ತಾ ಬೈರಾ ತಾನನೀಂ
ಅಪುನ ಮೈ ಜೀ ಕರಯಿ ನಿವಾಜಾ, ಸೋ ಮುಲ್ಲನ ಸುರಬತ್ತರಿಗಾಜಾಂ

ಸೇಖ್ ಸಹಜಮೈ ಮಹಲ ಉಠಾವಾ, ಚಂದ ಸೂರಬಿಚಿತಾರಾಲಾವಾ
ಅರ್ಧಉರ್ಧ್ವ ಬಿಚಿ ಆನಿ ಉತಾರಾ, ಸೋಯಿ ಸೇಖ್ ತಿಹಿಂ ಲೋಕ ಪಿಯಾರಾ
ಜಂಗಮ ಜೋಗ ಬಿಚಾರೈ ಜಹೂಂವಾ, ಜೀವನೀವಕರಿ ಏಕ್ವೈ ರವುವಾ
ಚಿತ್ತ ಜೇತನಿ ಕರಿ ಪೂಜಾಲಾವಾ, ತೇತೆ ಜಂಗಮ ನಾಮ್‌ಕಹಾವಾ"³⁸

(ತನ್ನ ಕಾಯವ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವವನೇ ಕಾಜಿ. ಹಣತೆಯಲಿ ಬತ್ತಿ ಉರಿವುದು, ಹಣತೆಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿ ಇರುವುದು. ಜ್ಯೋತಿಯ ಬೆಳಗಬಲ್ಲಾತನೇ ಕಾಜಿ. ಮುಲ್ಲ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಕರೆವನು. ತನ್ನ ಒಳಹೊಕ್ಕು ದೇವನ ನೆನೆವವನೇ ನಿಜದ ಮುಲ್ಲ. ಸಮಾಧಿಯನೇರಿ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೋಮಂದಿರದಲಿ ಕಾಂಬನೇ ಶೇಖ. ಯೋಗವ ಚಿಂತಿಸಿ ಜೀವ-ಶಿವರನೊಂದುಗೂಡುವವನೇ ಜಂಗಮ. ಚಿತ್ತವ ಬೆಳಗಿ ಪೂಜಿಸುವವನೇ ಜಂಗಮನಾಮಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ.)

ಈ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕಬೀರ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರನ್ನು ಕಂಡು ವಿಚಾರ ವಿನಿಯಮ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದು ಅವರನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ ಜಂಗಮರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇಳಬಹುದು. ಕಬೀರನು ನಾಥಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಅವನು ಏನನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಬೀರ ಅನಿಕೇತನ, ಸಾರಸಂಗ್ರಹಿ. ಹಿಂಡನಗಲಿದ ಗಜದಂತೆ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಸತ್ಯದೇವತೆಯ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಮಾಲೆ ಸೂಡಿದರೆ, ಅಸತ್ಯದ ಭೂತಕ್ಕೆ ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಅವನು ಎರಗುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ರೀತಿ ಅವನದು ಒಂದು ಮಧುಕರೀವಿದ್ಯೆ. ಅದರಂತೆ ಆತ ವೈಷ್ಣವರಿಂದ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಅದ್ವೈತಿಗಳಿಂದ ಮಾಯಾವಾದವನ್ನೂ, ಮುಸ್ಲಿಮರಿಂದ ಏಕೇಶ್ವರವಾದವನ್ನೂ, ಸೂಫಿಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯಪ್ರೇಮವನ್ನೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ನಾದಸಾಧನೆಯನ್ನೂ, ಬೌದ್ಧ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಸಹಜ, ಶೂನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ.

ಈಗ ವೀರಶೈವರಿಂದ ಆತ ಏನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ಕಬೀರ ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಾಣಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಸಾಮ್ಯ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕಬೀರ್:

“ಭಗತಿ ದುಹೇಲಿ ರಾಮಕೀ ಜಸ ಖಾಂಡೇ ಕೀ ಧಾರ್
ಜೋ ಡೋಲ್ಹೆತೋ ಕಜಿಪಡೈ, ನಹಿತೋ ಉತರೈಪಾರ್”³⁹

(ರಾಮನ ಭಕ್ತಿ ಕೃತಿಯ ಅಲಗಿನಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದುದು. ಅತಿತ್ತ ಅಲುಗಿದರೆ ಸಾಕು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ; ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದರೆ ದಡ ಮುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.)

ಬಸವ:

“ಶಿವಾಚಾರವೆಂಬುದೊಂದು ಬಾಳ ಬಾಯಧಾರೆ
ಲಿಂಗ ಮೆಚ್ಚಬೇಕು, ಜಂಗಮಮೆಚ್ಚಬೇಕು
ಪ್ರಸಾದ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯತ್ತವಾಗಿರಬೇಕು

ಬಿಚ್ಚಿ ಬೇರಾದರೆ ತಾ ಮೆಚ್ಚುವನೆ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವೆ"⁴⁰

ಕಬೀರ್:

"ಮಾಂಗನ್ ಮರನ್ ಸಮನ್ ಹೈ, ಮತ್ ಮಾಂಗೋ ಯಾರ್"⁴¹

(ಬೇಡುವುದು ಸಾವಿಗೆ ಸಮಾನ, ಬೇಡದಿದು ಗೆಳೆಯ.)

ಬಸವ:

"ಓಡುವಾತ ಲೆಂಕನಲ್ಲ; ಬೇಡುವಾತ ಭಕ್ತನಲ್ಲ,

ಓಡಲಾಗದು ಲೆಂಕನು; ಬೇಡಲಾಗದು ಭಕ್ತನು.

ಓಡೆನಯ್ಯಾ, ಬೇಡೆನಯ್ಯಾ, ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ!"⁴²

ಇತರರಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ಭಯಂಕರವಾದರೆ ಕಬೀರನಿಗೆ ಅದೊಂದು ಪರ್ವ. ಆತ ಕೆರೆದ ಹೃದಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರೂ ಕೂಡ 'ಮರಣವೇ ಮಹಾನವಮಿ' ಎಂದು ಕರೆದು ಮರಣ ಪರ್ವವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಕಾತರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕಬೀರ್:

"ಜಿಸ್ ಮರನೈ ತೇ, ಜಗ ಡರೈ ಸೋ ಮೇರೆ ಆನಂದ್

ಕಬ್ ಮರಿಹೂಂ, ಕಬ್ ದೇಖಹೂಂ, ಪೂರನ್ ಪರಮಾನಂದ್"⁴³

(ಯಾವ ಸಾವಿಗೆ ಜಗ ಹೆದರುವುದೋ ಅದು ನನಗೆ ಅನಂದಮಯ. ಆ ಪೂರ್ಣ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ನಾನು ಎಂದು ಕಂಡೇನು? ಎಂದು ಈ ಕಾಯವ ಕಳಚೇನು?)

ಬಸವ:

"ಜೋಳವಾಟಿಯಾನಲ್ಲ, ವೇಳೆವಾಳಿಯವ ನಾನಯ್ಯಾ;

ಹಾಳುಗೆಟ್ಟು ಓಡುವ ಆಳು ನಾನಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಕೇಳು

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ ಮರಣವೇ ಮಹಾನವಮಿ"⁴⁴

ನಿರ್ಗುಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಗೆಗೆ ಬಸವ, ಕಬೀರ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವ:

"ಎಲ್ಲರ ಗಂಡರ ಪರಿಯಂತಲ್ಲ ನೋಡವ್ವ

ನಮ್ಮನಲ್ಲ ಸುಳಿಯಿಲ್ಲ, ಸುಳಿದು ಸಿಂಗಾರವ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ!

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಬೈಚಿಟ್ಟನಾಗಿ"⁴⁵

ಕಬೀರ್:

"ಪ್ರಿಯ ತಮಕೋಪತಿಯಂ ಲಿಖೂಂ ಜೋ ಕಹೂಂ ಹೋಯ್

ವಿದೇಶ್ ತನ ಮೇ ಮನ ಮೇ ತಾಕೊ ಕಹಾಂ ಸಂದೇಶ್"⁴⁶

(ಎನ್ನ ನಲ್ಲ ವಿದೇಶದೊಳಿದ್ದದೆ ಓಲಿಯ ಬರೆದೇನು ತನು-ಮನ-ನಯನಗಳಿಲ್ಲ ಭರಿತನಾಗಿಹಾತಗೆ ಕಳುಹುವೆನೆಂತು ಸಂದೇಶ)

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿ ಶೆಲ್ಲಿಯಂತೆ ಬಸವ ಮತ್ತು ಕಬೀರರು ತಮ್ಮ ಕಾಯವನ್ನು ದಂಡಿಗೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವ:

“ಎನ್ನ ಕಾಯವ ದಂಡಿಗೆಯ ಮಾಡಯ್ಯ
 ಎನ್ನ ಶಿರವ ಸೋರೆಯ ಮಾಡಯ್ಯ
 ಎನ್ನ ನರವ ತಂತಿಯ ಮಾಡಯ್ಯ
 ಎನ್ನ ಬೆರಳ ಕಡ್ಡಿಯ ಮಾಡಯ್ಯ
 ಬತ್ತೀಸ ರಾಗವ ಹಾಡಯ್ಯ, ಉರದೊಳೊತ್ತಿ ಬಾರಿಸು
 ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ”⁴⁷

ಕಬೀರ:

“ಸಬ್ ರಗ್ ತಂತ್, ರಬಾತ್ ತನ್, ವಿರಹ್ ಜಜಾವೈ ನಿತ್, ಔರ್‌ನ ಕೋಯಿ
 ಸುನಿಸಕ್ಯೆ, ಕಹೀಂ ಸಾಹೀ ಕಹೀಂ ಚಿತ್”⁴⁸

(ನರವೆಲ್ಲ ತಂತಿ, ತನುವೇ ವೀಣೆ, ವಿರಹ ಬಾಜಿಪುದು ನಿತ್ಯ, ಆರೂ ಕೇಳರು ಒಡೆಯ
 ಕೇಳಬೇಕು, ಕೇಳಬೇಕು ಚಿತ್ತ.)

ಬಸವಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮನ್ನು ‘ಶರಣರ ಚಮ್ಮಾವುಗೆಯ ಮಾಡಯ್ಯ’ ಎಂದು
 ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

“ಕಾಗೆ ವಿಷ್ಣಿಸುವ ಹೊನ್ನ ಕಳಸವಹುದರಿಂದ
 ಒಡೆಯರು ಜೋಗೈಸುವ ಚಮ್ಮಾವುಗೆಯ ಮಾಡಯ್ಯ,
 ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಚಮ್ಮಾವುಗೆಯ ಮಾಡಯ್ಯ!”⁴⁹

ಕಬೀರ ಕೂಡ ತಾನು ರಾಮನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸುವವರ ಕಾಲಿನ ಚಮ್ಮಾವುಗೆ
 ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

“ಸಪನೇ ತೂ ಬರರಾಕು ಜೇಹಿ ಮುಖ ನಿಕಸೇ ರಾಮ್|
 ತಾಕೇ ಪಗಕೀ ಪಾವರೀ ಮೇರೆ ತನಕೀ ಚಾಮ್||”

(ಕನಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸರಿ ಯಾರಾದರೂ ರಾಮ ರಾಮ ಎಂದು ಬಡಬಡಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರ
 ಕಾಲಿಗೆ ನನ್ನ ಚರ್ಮ ಎಕ್ಸಡ)

ಇದೇ ರೀತಿ ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಬೀರ ತಾನು ಸಾಧುವಿನ ಚರಣ
 ಧೂಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

“ಗಾಂಠೀ ದಾಮ್ ನ ಬಾಂಧೈ, ನಹೀ ನಾರಿ ಸೋ ನೇಸ್
 ಕಹ್ ಕಬೀರ್ ತಾ ಸಾಧಕ್ ಕೀ ಹಮ್ ಚರಣನ್ ಕೀ ಖೇಹ್”⁵⁰

(ಗಂಟು ಮಾಡದವ, ಕಾಮಿನಿಗೆ ಕರಗದವ, ಇಂಥ ಸಾಧುವಿನ ಚರಣಧೂಳಿ ತಾನೆಂದ
 ಕಬೀರ.)

ಜಪ-ತಪ-ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದವು ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ನಡೆದರೆ
 ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ವಿಡಂಬನೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಗಿಳಿಯೋದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ
 ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೀಗೆ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ:

“ಗಿಳಿಯೋದಿ ಫಲವೇನು?
 ಬೆಕ್ಕು ಬಹುದ ಹೇಳಲರಿಯದು
 ಜಗವೆಲ್ಲ ಕಾಂಬ ಕಣ್ಣು

ತನ್ನ ಕೊಂಬ ಕೊಯಲೆಯ ಕಾಣಲಿಯದು

ಇದಿರ ಗುಣವ ಬಲ್ಲನೆಂಬರು

ತಮ್ಮ ಗುಣವನರಿಯರು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ"⁵¹

ಕಬೀರನೂ ಇದನ್ನೇ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :

“ಚತುರಾಯಿ ಸೂವೈ ಪಢಿಲಿ, ಸೋಯೀ ಪಂಜರ ಮಾಹಿ

ಫಿರ ಪ್ರಬೋದೈ ಅನ್ ಕೋ, ಅಪನ ಸಮರ್ಯುನ ಕೋಯಿ"⁵²

(ಪಂಜರದಲಿಹ ಗಿಳಿಯ ಓದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಚಾಣ ಓದು. ಅದರೇನು? ತನ್ನನರಿಯದ ಅದು ಅರಿಗೆ ಏನ ಬೋಧಿಸಿದರೇನು?)

ಬಸವ ಮತ್ತು ಕಬೀರ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವ:

“ಧರಣಿಯ ಮೇಲೊಂದು ಹಿರಿದಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯನಿಕ್ಕಿ

ಹರದ ಕುಳ್ಳಿದ ನಮ್ಮ ಮಹಾದೇವಶೆಟ್ಟಿ

ಒಮ್ಮನವನಾದರೆ ಒಡನೆ ನುಡಿವನು;

ಇಮ್ಮನವನಾದರೆ ನುಡಿಯನು.

ಕಾಣೆಯ ಸೋಲು; ಅದ್ಧ ಗಾಣಿಯ ಗೆಲ್ಲ

ಚಾಣ ನೋಡದ್ದ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ"⁵³

ಕಬೀರ:

“ಸಾಯೀ ಮೇರಾ ಬನಿಯಾ ಸಹಜಕರೈ ಬ್ಯೋಪಾರ್

ಬಿನ ದಾಂಡೀ, ಬಿನ ಪಲಡೈ ತೋಲೈ ಸಬ್ ಸಂಸಾರ್..”

(ನನ್ನೊಡೆಯನೊಬ್ಬ ವಣಿಜ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮಾಡುವನವನು ವ್ಯಾಪಾರ, ಕೋಲಿಲ್ಲದೆ, ತಕ್ಕಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೊಗುವನೆಲ್ಲ ಜಗವ)

ಇಡೀ ಹಿಂದೀ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿಗಳ ಕೂಗೇ ಕೂಗು. ಆದರೆ ಈ ಸಾಧುಸಂತರ ಆರ್ಥಿಕಜೀವನ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾರೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಪಲಾಯನವಾದ, ಅಕರ್ಮಣ್ಯತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕದ ಬಗೆಗೆ ಕಬೀರ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ದೋಹೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಲಸಿಗಳ ಮಂತ್ರವಾದ ಸಂತಮೂಲಕದಾಸ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1574-1682) ರ ಈ ಪಂಕ್ತಿಗಳೇ ಮೊಳಗುತ್ತವೆ:

“ಅಜಗರ ಕರೈ ನ ಚಾಕರೀ, ಪಂಠೀ ಕರೆ ನ ಕಾಮ್

ದಾಸ ಮೂಲಕ ಕಹತ ಹೈ ಸಬಕಾ ದಾತಾ ರಾಮ್”

(ಅಜಗರಕೆ ಇಲ್ಲವೇನೂ ಕೆಲಸ. ಪಕ್ಷಿಯೇನೂ ಮಾಡದು ಕಷ್ಟ ದಾಸ ಮೂಲಕನೆಂದ ಎಲ್ಲ ದಾತ ರಾಮ.)

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಬೀರನ ಈ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು:

“ಕಬೀರಂ ಜೇ ಧಂಧೈ ತೇ ಧೂಲಿ, ಬಿನಧಂಧೈ ಧೂಲೈ ನಹೀಂ

ತೇ ನರ ಜಿನಲೇ ಮೂಲಿ, ಜಿನ ಧಂಧೆ ಮೈ ಧ್ಯಾಯಾ ನಹೀ⁵⁴

(ದಂಧೆ (ಕಾಯಕ)ಯಿಂದಲೇ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ತೊಳೆದು ಹೋಹವು. ದಂಧೆಯಿಲ್ಲದಡೆ ತೊಳೆಯುವು ಪಾಪ. ದಂಧೆಗೆ ಗಮನವೀಯದವ ಮೂಲ ಸಹಿತ ಕೆಟ್ಟ.)

ಇದು ವೀರಶೈವರ ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೊಳಗು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಂತ ಸುಂದರವಾಸ (1596-1689) ನಂತೂ ಪ್ರಸಾದಿ ಭೋಗಣ್ಣನ ವಚನವೊಂದರ ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ವೀರಶೈವರ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:

“ದೇಹಕೋ ಸಂಜೋಗ ಪಾಯಿ, ಜೀವ ಐಸೋ ನಾಮ ಭಯೋ
ಘಟಕೇ ಸಂಜೋಗ, ಘಟಾಕಾಶ ಕಹಾಯೋ ಹೈ
ಈಶ್ವರ ಸಕಲ ವಿರಾಟ ಮೇ ವಿರಾಜಮಾನ
ಮಠ ಕೇ ಸಂಜೋಗ ಮಠಾಕಾಶ ನಾಮಪಾಯೋ ಹೈ,
ಮಹಾಕಾಶ ಮಹೀ ಸಬ್, ಘಟಮಠ ದೇಖಿಯತ್,
ಬಾಹಿರ್ ಭೀತರ್ ಏಕ, ಗಗನ ಸಮಾಯೋ ಹೈ,
ತೈಸೇ ಹೀ ಸುಂದರ ಬ್ರಹ್ಮ ಈಶ್ವರ ಅನೇಕ ಜೀವ
ತ್ರಿವಿಧ ಉಪಾಧೇಯ ಭೇದ ಗ್ರಂಥ ಮೇ ಗಾಯೋ ಹೈ⁵⁵

(ದೇಹದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಘಟದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆಕಾಶ ಘಟಾಕಾಶವಾಗಿದೆ. ಈಶ್ವರ ಸಕಲ ವಿರಾಟ್ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮಠದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಮಠಾಕಾಶವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಮಹಾಕಾಶದಲ್ಲೇ ಘಟ-ಮಠಗಳೆರಡೂ ಕಾಂಬವು. ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಒಂದೇ ಗಗನ ಕವಿದಿದೆ. ಅಂತಿವೊಲು ಸುಂದರನೆಂಬ ದೇವನೊಬ್ಬ ಜೀವ ಹಲವು. ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಭೇದ. ಇಂತು ಮಾಡಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ)

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿ ಭೋಗಣ್ಣನ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ. ಆಗ ಸಾಮ್ಯವೋ ಪ್ರಭಾವವೋ ಎಂಬುದರ ಅರಿವಾದೀತು.

“ಘಟಾಕಾಶ ಮಠಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಬೆಳಕು
ಘಟಮಠವೆಂಬ ಉಭಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಕೆ
ರೂಪುಗೊಂಡಿತ್ತು ಬಯಲು, ಘಟವೆಂಬ ಭೇದ
ವಳಿಯಲಾಗಿ ಆಕಾಶ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತವನ್ನೆಂದಿ
ಮಹದಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಲೇಯವಾದುದೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವೆಂಬುದು
ನಾಮ ಶೂನ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅರ್ಪಿತಸ್ಥಲ
ಚನ್ನ ಬಸವಣ್ಣಪ್ರಿಯ ಭೋಗಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ⁵⁶

ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಡಾ|| ಗೋವಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾಯತ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೀಯ. “ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜಂಗಮ ಸಾಧುಗಳ ಸಂಗತಿ ಹಿಂದಿಯ ನಿರ್ಗುಣ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದತ್ತ ಮುಖಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ದೃಢನಂಬಿಕೆ.”⁵⁷

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಔತ್ತರೀಯ ಸಂತರು ವೀರಶೈವ ಸಂತರಿಂದ

ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

1. ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ನಿಂದೆ.
2. ಸತ್ಸಂಗ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ.
3. ಪತಿವ್ರತಾಂಗನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯ ಅದರ್ಶವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದು.
4. ಸಂತ ವೀರಯೋಧ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ.
5. ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯ ಸಮನ್ವಯರೂಪವಾದ ನಿರ್ಗುಣ ಭಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ.

ಕಬೀರನು ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಾವು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದೆವು. ಮೋಕ್ಷದ ಬಗೆಗೆ ಕೂಡ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂತರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ವೀರಶೈವ ಸಂತರ ವಿಚಾರ ಧಾರೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುವ ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸತ್ಸಂಗದಿಂದ, ಸದಾಚಾರದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ವಸ್ತು ಅದು. ಸದಾಚಾರ, ಸತ್ಯ, ಪ್ರೇಮ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಈ ಧರಾಧಾಮವನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷ ಧಾಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು.

ಕಬೀರ್:

“ಜಲನ ಚಲನ ಸಬಕೋ ಕಹತಹೈ, ನ ಜಾನೂಂ ವೈಕುಂಠ ಕಹಾಂ ಹೈ
ಬೋಜನ ಪರಿಮಿತಿ ಪರಮು ನ ಜಾನಯಿ, ಬಾತ ನಹೀ ವೈಕುಂಠ ಬಖಾನ್ಯೆ
ಜಬ್‌ಲಗ ಹೈ ವೈಕುಂಠ ಕೀ ಆಶಾ ತಬ್‌ ಲಗ ನಹೀ ಹರಿಚರಣ ನಿವಾಸ
ಕಹೇ ಸುನೇ ಕೈಸೆ ಪತಿಯಾಯೀ, ಜಬ್ ಲಗ ಕಹಾಂ ಆಪ್ ನಹೀ ಜಾಯಿಯೀ
ಕಹೈ ಕಬೀರ್ ಇಹ ಕೀಜಿಯೀ ಕಾಜಿ, ಸಾಧುಸಂಗತಿ ವೈಕುಂಠಕೀ ಆಹೀ”⁵⁸

(ನಾ ಹೋಹೆ ಸಗ್ಗಕೆ, ನಾಹೋಹೆ ಸಗ್ಗಕೆ ಎಂಬರು ಎಲ್ಲರೂ, ಆದರೇನು? ಆರು ಅರಿಯರು ವೈಕುಂಠವೆಲ್ಲಿಹುದೆಂಬುದು. ಯೋಜನ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ ಪರಮನನ್ನು ಅವರು ಅರಿಯರು. ಬರೀ ಬಾಯಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು ವೈಕುಂಠದ ಆಸೆಯಿರುವನ್ನಕ್ಕ ದೊರೆಯದು ಹರಿಚರಣ ನಿವಾಸ. ಸ್ವತಃ ಕಾಣದೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದರೆ, ಕೇಳಿದರೆ ಎಂತು ನಂಬಲಿ. ಕಬೀರನೆಂಬ ಸಾಧುಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇಹುದು ವೈಕುಂಠ.)

ದಾದು (1544-1603):

“ನಿಕಟ ನಿರಂಜನ ಲಾಗಿರಹೇ, ತಬ್ ಹಮ್ ಜೀವನ ಮುಕ್ತಭಯೀ, ಮರಿಕರಿ ಮುಕುತಿ ಜಹಾಂ ಲಗಿ
ಜಾಯಿಂ, ತಹಾಂ ನ ಮೇರಾ ಮನ ಪತಿಯಾಯೀ, ಆಗೇ ಜನ್ಮಲಹೈ ಅವತಾರ, ತಹಾಂ ನ ಮಾನೇ ಮನ
ಹಮಾರಾ”⁵⁹

(ನಾವು ನಿರಂಜನನ ನಿಕಟವಿದ್ದು ಸಂಲಗ್ನವಾಗಿದ್ದರೆ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದೆವು. ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ನಂಬದು ನನ್ನ ಮನ. ಮತ್ತೆ ದೊರವ ಮರುಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲೂ ನನಗಿಲ್ಲ ನಂಬಿಕೆ. ದಾದು ರಾಮನೊಡನೆ ಲೀನವಾಗಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.)

ಸುಂದರದಾಸ್ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1596-1689):

“ಮುಕ್ತಿಕೋ ಧೋಖೈಕೀ ನಿಶಾನಿ ಸೋ ಕತಹು ನಹೀಂ ಲೌರ್ ಠೀಕಾನಾ,
ಜಹಾಂ ಮುಕ್ತಿ ಠಹರಾನೀ ಕೊ ಕಹೈ, ಮುಕ್ತಿ ವ್ಯೋಮ ಕಯೇ ಊಪರ್,
ಕೋ ಪಾತಾಲ ಕೇ ಮಾಹೀ ಕೋಕಹೈ ಮುಕ್ತಿ ರಹೇ ಪೈಥಿಬೀ ಪಾರ್, ಧೂಂಡೇ ತೋ ಕಹೂಂ ನಹೀ

ವಚನ ವಿಚಾರ ನ ಕೀಯಾ ಕಿನಹೂಂ, ಸುನಿ ಸುನಿ ಉಠಿ ಧಾಯೇ
ಗೋಧಂಧ ಜ್ಯೋಂ ಮಾರಗ ಚಲೇ, ಆಯೇ ಖೋಜ್ ಭಿಲಾಯೇ
ಜೀವತ್ ಕಷ್ಟ ಕರೀ ಬಹುತೇಲೆ, ಮುಯೇ ಮುಕ್ತಿ ಕಹ್ಯೆಂ ಜಾಯ್
ಧೋಖ್ಯೆ ಹಿ ಧೋಖ್ಯೆ ಸಬ್ ಭೂಲೇ ಆಗೇ ಉಭಾ ಭಯ್
ನಿಜಸ್ವರೂಪ ಕೌ ಜಾನಿ ಅಖಂಡಿತ ಜ್ಯೋಂ ಕಾ ತ್ಯೋಂ ಹೀ ರಹಿಯಾ
ಸುಂದರ ಕಳು ಗ್ರಹ್ಯೆ ನಹೀ ತಾಗ್ಯೆ, ವಹ್ಯೆ ಮುಕ್ತಿಪದ ಕಹಿಯೇ”⁶⁰

(ಮುಕ್ತಿ ಮೋಸದ ಕುರುಹು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೂ ಠಾವಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಿ ವ್ಯೋಮದ ಮೇಲಿದೆ ಎಂಬರು ಕೆಲವರು, ಭುವಿಯ ಮೇಲೆ ಇಹುದೆಂಬರು ಕೆಲವರು. ಅರಸಿದೊಡನೆ ಕಾಂಬರಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಲೇ, ವಿಚಾರಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿನಲಿ ತೋಳಲಿ ತೋಳಲಿ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುವುದೇ ಮೋಕ್ಷ? ಎಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಮೋಸ. ಮರುಳಾಗಿಹುದು ಜಗವೆಲ್ಲ. ನಿಜಸ್ವರೂಪವರಿತು ಸಹಜದಿ ಬಾಳು. ಸುಂದರನೆಂಬ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ, ಕೊಂಬುದಿಲ್ಲ, ಇದುವೆ ಮುಕ್ತಿಪದ.)

ಪಲ್ಲೂ (18ನೇ ಶತಮಾನ):

“ಸಂತ ನ ಚಾಹ್ಯೆ ಮುಕ್ತಿ ಕೋ ನಹೀ ಪದಾರಥ ಚಾರೀ
ನಹೀ ಪದಾರಥ ಚಾರ್ ಮುಕ್ತಿ ಸಂತನ ಕೀ ಚೇರೀ
ರಿದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪರ್ ಧೂಕ್ಯೆ ಸ್ವರ್ಗ ಕೀ ಆಸ್ ನ ಹೇರೀ
ತೀರಥ ಕರಹಿಂ ನ ವರತ ನಹೀಂ ಕಳು ಮನ ಮೈ ಇಚ್ಛಾ
ಪುಣ್ಯ ತೇಜ ಪ್ರತಾಪ ಸಂತ ಕೋ ಲಾಗ್ಯೆ ಅನಿಚ್ಛಾ
ಸಂತನ ಚಾಹೇ ವೈಕುಂಠ, ನ ಆವಾಗಮನ ನಿವಾರ
ಸಾತ್ಸ್ವರ್ಗ ಅಪವರ್ಗ ತುಚ್ಛ ಸಮತಾಹಿ ವಿಚಾರ
ಪಲ್ಲೂ ಚಾಹ್ಯೆ ಹರಿಭಗತಿ ಬಿಸಾ ಮತ ಹಮಾರಾ
ಸಂತ ನ ಚಾಹ್ಯೆ ಮುಕ್ತಿಕೋ ನಹೀ ಪದಾರಥ ಚಾರ್”⁶¹

(ಸಂತ ಬಯಸ ಮುಕ್ತಿಯು; ಸಂತನೊಲ್ಲ ಚತುರ್ ಪದಾರ್ಥಗಳ, ಮುಕ್ತಿ ತೊತ್ತ ಸಂತನ. ಸಂತನುಗಿವ ಋದ್ಧಿ-ಸಿದ್ಧಿಗೆ, ಸ್ವರ್ಗವನೊಲ್ಲನಾತ; ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡ; ನೋಹಿವತ್ತ ಬೇಡ. ಪುಣ್ಯ, ತೇಜ, ಪ್ರತಾಪದಲಿ ಅನಿಚ್ಛೆ, ಇಲ್ಲ ಅವುದೂ ಇಚ್ಛೆ, ವೈಕುಂಠವನೂ ಬಯಸ; ಆವಾಗಮನ ನಿವಾರಣೆಯೂ ಬೇಡವವಗೆ. ಸಪ್ತ ಸ್ವರ್ಗ ಪವರ್ಗಗಳನೂ ತುಚ್ಛನೆಂಬ, ಪಲ್ಲೂ, ಬಯಸುವ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನೊಂದನೆ, ಸಂತನೊಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿಯ, ಚತುರ್ ಪದಾರ್ಥಗಳು.)

ಬಸವ:

“ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ, ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ,
ರುದ್ರಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ, ಮತ್ತಾವ ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆನಯ್ಯಾ,
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ, ನಿಮ್ಮ ಸದ್ಭಕ್ತರ ಪಾದವನರಿದಿಪ್ಪ
ಮಹಾಪದವಿಯನೆ ಕರುಣಿಸಯ್ಯಾ”⁶²

ಹರಿಹರನ ‘ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ’ಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಪ್ರಸಂಗವಿದೆ. ಬಸವನ ಬಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೇ ಬಂದು “ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಬಾ ಮಗನೇ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಸಂಗದ ಮುಂದೆ ಕೈಲಾಸವೂ ಬೇಡ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಆತ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ:

“ಎಂದು ಬಸವಂ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ನುಡಿವುತಿರಲಂದು
ಬಂದು ಸಂಗಂ ಜಂಗಮಾಕಾರದೊಳ್ ನಿಂದು|
ನಡೆ ಬಸವ ಕೈಲಾಸಗಿರಿಗೆ, ಪುಷ್ಪಕದೊಳಗೆ

ಪೊಡವಿಯೊಳಿರವು ಸಾಲ್ವದು ಬಾ ಮಗನೆ ನಿನಗೆ|
ಎನೆ ಕೇಳ್ತು ನಸುನಗುತಿ ನುಡಿದನಾ ಸಂಗಂಗೆ
ಮನಸಿಜಹರಂಗೆ ಗಿರೀಶಂಗೆ ಗಿರಿಜೇಶಂಗೆ|
ಸಂಗಯ್ಯ ಬಾಯೆಂದು ಕರೆವೆ ನೀನೆನ್ನುವಂ
ಪಿಂಗಲೀಯದು ಶರಣಗೋಷ್ಠಿ ಕೇಳೆನ್ನುವಂ|
ಶರಣದೊಕ್ಕುದು ಸವಿ ಕೈಲಾಸದೊಳಗುಂಟೆ
ಶರಣಸಂಗದ ಸುಖಂ ಕೈಲಾಸದೊಳಗುಂಟೆ|
ಇಲ್ಲಿಯ ಸುಖಂ ಅಲ್ಲಿಯುಳ್ಳದೆ ಲೇಸು
ಅಲ್ಲಿನೆ ಈಗಲೇ ಕೊಂಡು ಹೋಹುದು ಲೇಸು"⁶³

ಪ್ರಭುದೇವ:

“ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಮುಕ್ತಿಯ ಹಡೆದಹನೆಂದು
ಪೂಜಿಸಹೋದರೆ ಆ ದೇವರೇನ ಕೊಡುವರೊ?
ಸಾಯದೆ, ನೋಯದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸಂದುಭೇದ
ಬಿಲ್ಲದಿಷ್ಟ, ಗುಹೇಶ್ವರ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣ”⁶⁴

ಸಕಲೇಶ ಮಾದರಸ:

“ದೇವಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಯಸಿ ಬೇಡುವೆ ಏನಿಲ್ಲ ದೇವಾ?
ಆಯುವ ಬೇಡುವೆನೆ? ಸಂಸಾರಕ್ಕಾನಂಜುವೆ.
ಸ್ತ್ರೀಯ ಬೇಡುವೆನೆ? ಪರಾಂಗನೆಯ ಪಾಪ!
ಮುಕ್ತಿಯ ಬೇಡುವೆನೆ? ಅದು ನಿಮ್ಮ ಪದವಿ!
ಸಕಲೇಶ್ವರದೇವಾ, ಅನೇನುಬಲ್ಲೆ
ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಸಂಗವುಳ್ಳದೆ ಸಾಕು”⁶⁵

ಸಿದ್ಧರಾಮ:

“ಕೈಲಾಸ, ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಬಡಿದಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ ಕೇಳಿರಯ್ಯಾ,
ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದೊಂದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಹಾಳುಬೆಟ್ಟ,
ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಗಳೆಲ್ಲ
ಅಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಬಹು ಎಡ್ಡ
ಇದರ ಆಡಂಬರವೇಕಯ್ಯಾ?
ಎಮ್ಮ ಪುರಾತನರಿಗೆ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ
ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಮರಸವತಿಗಳೆದು ನಿಮ್ಮ ಪಾದಪದ್ಮದೊಳು
ಬಯಲಾದ ಪದವಿಯೇ ಕೈಲಾಸವಯ್ಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ”⁶⁶

ಗಜೇಶ ಮಸಣಯ್ಯ:

“ಪರಮ ಪದವಿಯ ನೀವೆಲ್ಲ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಿ
ಪರಮ ಪದವಿಯ ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಿ
ಎನೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ತೊತ್ತು ನೇವೆಯೇ ಸಾಕು
ಮಹಾಲಿಂಗ ಗಜೇಶ್ವರದೇವ ಪರಮಪದವಿಯನು
ನಿಮ್ಮ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿದುಕೊಳ್ಳಿ”⁶⁷

ನೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸ:

“ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನೊಳ್ಳಿ, ವಿಷ್ಣು ಪದವಿಯನೊಳ್ಳಿ,
ರುದ್ರಪದವಿಯನೊಳ್ಳಿ, ಇಂದ್ರಪದವಿಯನೊಳ್ಳಿ,

ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳ ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ
ಎಲ್ಲಕ್ಕೊಡೆಯನಾದ ಶಿವನ ಪ್ರಮಥಗಳ
ತಿಪ್ಪೆಯಮೇಲಣ ಹುಟ್ಟುವ ಪದವಿಯ
ಕರುಣಿಸು ಮಹಿಮ ಸೊಡ್ಡಳ”⁶⁸

ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯ:

“ಕಾಯ ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ, ಜೀವನೆನಕು ಪದವಿಯನೊಲ್ಲೆ,
ಕೈಲಾಸವೆಂಬ ಭವಸಾಗರವನೊಲ್ಲೆ,
ನೀ ಎನ್ನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆಯದೆ
ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೂಟಸ್ಥನ ಮಾಡ ನಿಷ್ಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ”⁶⁹

ಶರಣಸ್ತೆ, ಲಿಂಗಪತಿ ಅಥವಾ ಮಾಧುರ್ಯಭಾವ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ರಾಧೆಯಂತಹ ಅಥವಾ ಗೋಪಿಯಂತಹ ಒಬ್ಬ ಜಾರ ನಾರಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ಆದರ್ಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿರಶೈವ ಸಂತರು ಪತಿವ್ರತಾಂಗನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯ ಪರಮಾದರ್ಶವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಾವು ಶಿವನ ಕೈಹಿಡಿದ ಮಡದಿಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದವರಂತೂ ಅದ್ವಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆದ ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ವೈಭವವನ್ನು ಇನ್ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಹೊಗಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿಯ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತರಾದ ಸೂರದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಎಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸೋಜಿಗ. ವಿರಶೈವ ಸಂತರ ಈ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯಭಾವಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ ತನ್ನ ಪಾವಿತ್ರವನ್ನು, ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜಾರಕ್ಕಪ್ಪನ ಜಾರಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತ ಕವಿಗಳು ತಾವೂ ಜಾರಿದರು, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಜಾರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಿರಶೈವ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಕಬೀರನೇ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ಗುಣ ಸಂತರು ಈ ಜಾರುವ ದಾರಿಯನ್ನು ತುಳಿಯದೆ ಪತಿವ್ರತಾರಮಣಿಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮಾಜವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದರು; ಜಾರಚೋರರಿಂದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರು. ನಿರ್ಗುಣ ಸಂತರೆಲ್ಲರೂ ‘ಪತಿವ್ರತಾನಾರೀ ಕೌ ಅಂಗ’ ಎಂಬ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವ:

“ದೇವನೊಬ್ಬ ನಾಮ ಹಲವು; ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಗಂಡನೊಬ್ಬ ;
ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆರಗಿದರೆ ಕಿವಿಮೂಗ ಕೊಯ್ಯನು!
ಹಲವು ದೈವದ ಎಂಜಲ ತಿಂಬವರನೇನೆಂಬೆ
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ”⁷⁰

ಅದರಂತೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ತಾವು ಶಿವನ ಕೈಹಿಡಿದ ಮಡದಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

“ಜಗವೆಲ್ಲ ಅರಿಯಲು ಎನಗೊಬ್ಬ ಗಂಡನುಂಟು;
ಆನು ಮುಕ್ತೆದೆ ಆನು ನಿಟ್ಟಿದೆ.

ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯನಂತಪ್ಪ ಎನಗೊಬ್ಬ ಗಂಡನುಂಟು”⁷¹

ತಮ್ಮ ಮದುವೆಗೆ ಅವರು ಹೀಗೆ ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ:

“ಭಕ್ತಿ ರತಿಯೆಂಬ ಮದುವೆಗೆ
ಕಣಗಿಲೆಯ ಉಂಗುರವನಿಕ್ಕಿ
ಮೊಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ತೆರೆಯಕಟ್ಟಿ
ಸೇವಂತಿಗೆಯ ಚಪ್ಪರವನಿಕ್ಕಿ
ಪುಷ್ಪಜಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿಬ್ಬಣದ ಬನ್ನಿರೇ
ನಮಗೆಯು ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಂಗಿಯು ಮದುವೆ”⁷²
ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಜುನನೊಡನೆ ನಡೆದ ತನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು
ಅಕರಾಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ:

“ಪಚ್ಚೆಯ ನೆಲಗಟ್ಟು, ಕನಕದ ತೋರಣ, ವಜ್ರದ ಕಂಭ,
ಹವಳದ ಚಪ್ಪರವನಿಕ್ಕಿ, ಮುತ್ತು ಮಾಣಿಕದ ಮೇಲುಕಟ್ಟು
ಕಟ್ಟಿ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದವರು, ನಮ್ಮವರು ಎನ್ನ
ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದರು
ಕಂಕಣ ಕೈದಾರ ಸ್ಥಿರ ಸೇಸೆಯನಿಕ್ಕಿ,
ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಬ ಗಂಡಂಗನ್ನ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದರು”⁷³
ಪ್ರಣ್ಮುಸ್ತಾದಿ ಕೂಡ ತಾನು ಶಿವನ ಕೈಹಿಡಿದ ಸತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:

“ಎಲೈ ಶಿವನೆ ನೀನು ಎನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೈಹಿಡಿದ ಕಾರಣ
ಎಮ್ಮವರು ಸಕಲಗಣಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯ ಮಾಡಿ
ನಿನಗೆ ಎನ್ನ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.
ನೀನು ಎನ್ನನಗಲಿದರೆ ಗುರುದ್ರೋಹಿ
ಆನು ನಿನ್ನನಗಲಿದರೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗು
ಅದೆಂತೆಂದೊಡೆ ಮುನ್ನ ಶ್ರೀ ಗುರುಸ್ತಾಭಿ
ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣದೊಳಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವ ಹುದುಗಿಸಿ
ಎಂದೆಂದೂ ಅಗಲಬೇಡವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.
ಆ ನಿರೂಪವನು ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು
ಕೈಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ನಾವಿಬ್ಬರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ
ಅಗಲದಿರಬೇಕಯ್ಯಾ ಅಖಂಡೇಶ್ವರ”⁷⁴

ಈ ರೀತಿ ದೇವರೊಡನೆ ನನ್ನ ಮದುವೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಹಿಂದಿಯ ಯಾವ
ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಬೀರನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.
ಕಬೀರ ತನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ದುಲಹಿನೀ ಗಾವಹೂ ಮಂಗಲಾಚಾರ್
ಹಮ್‌ಘರಿ ಆಯೇ ಹೋ ರಾಜಾರಾಮ ಭರ್ತಾರ್
ತನರತ ಕರಿಮೈ ಮನರತ ಕರಿಹೌಂ, ಪಂಚ ತತರ್ ಬರಾತೀ
ರಾಮದೇವ ಮೋರೇ ಪಾಹು ನೇ ಆಯೇ ಹೈಂ ಮೈ ಜೋವನ್ ಮೇ ಮೈ ಮಾತೀ
ಕರೀರ ಸರೋವರ ಬೇದೀ ಕರಿಹೌಂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಬೇದ ಉಚಾರ್
ರಾಮದೇವ ಸಂಗ್ ಭಾವರಿ ಲಯ್‌ಹೂಂ, ಧನಿ ಧನಿ ಭಾಗ್‌ಹಮಾರಾ
ಸುರ ಕೈಂತೀಸ್ ಕೌತೀಸ್ ಆಯೇ ಮುನಿಯರ್ ಸಹಸ್ ಅತ್ಯಾಸೀ
ಕಹೈ ಕಬೀರ್ ಹಮ್ ಬ್ಹಾಹಿ ಚಲ್ ಪುರುಷ್ ಏಕ್ ಅವಿನಾಶಿ”⁷⁵

(ಓ ಸುಮಂಗಲಿಯಿರಾ ಸೋಬಾನೆ ಹಾಡಿರಿ. ಎಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಹ ಮದುವಣಿಗೆ ರಾಮ. ನನ್ನ ಮನ ಅನುರಕ್ತವಾಗಿಹುದು ಅವನಲ್ಲಿ; ತನು ಅನುರಕ್ತವಾಗಿಹುದು. ಪಂಚ ತತ್ವಗಳೇ ದಿಬ್ಬಣಿಗರು, ರಾಮದೇವ ಬಂದಿಹ ಮನೆಗೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ. ಮತ್ತೆಳಾಗಿಹ ನಾನು ಯೌವನದಲಿ ಶರೀರ ಸರೋವರವನೆ ವೇದಿಕೆಯ ಮಾಡಿಹೆನು. ಬೋಮ್ಮನಿಂದ ನಡೆವುದು ವೇದೋಚ್ಚಾರ. ರಾಮನೊಡನೆ ಹೊಳಲ ಸುತ್ತುವೆ. ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ. ಮುವತ್ತಮೂರು ಕೋಟಿ ಸುರರು ಕೌತುಕದಿಂದ ಬಂದಿಹರು. ಬಂದಿಹರು ಎಂಬತ್ತಿಂಟು ಸಾವಿರ ಮುನಿವರರು. ಕಬೀರನೆಂದ ಮದುವೆಯಾದೆ ನಾನು ಸಾವಿರಲ್ಲದ, ನೋವಿಲ್ಲದ ಗಂಡನ.)

ಕಬೀರ ತಾನು ರಾಮನ ಸತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಪತಿವ್ರತಾ ರಮಣಿಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ವಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆತ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವೇನಲ್ಲ.

ಕಬೀರ:

“ಪ್ರೀತದೀ ತೌ ತುರ್ಘ್‌ಸೋಂ ಬಹು ಗುಣಿಯಾಲೇ ಕಂತ್
ಜೀ ಹಸಿ ಬೋಲೋ ಸೋಂ, ತೋ ಮೈಲಾ ರಂಗೌ ದಂತ್”⁷⁶

(ಓ ಗುಣವಂತ ಕಾಂತ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒಲುಮೆ ಬಲು. ಅನ್ಯರೊಡನೆ ನಕ್ಕು ನುಡಿಯೊಡೆ ಕರಿದಾಗಲಿ ಎನ್ನ ಹಲ್ಲು.)

ಬಸವ:

“ದೇವನೊಬ್ಬ ನಾಮ ಹಲವು
ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಗಂಡನೊಬ್ಬ;
ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆರಗಿದರೆ ಕಿವಿಮೂಗ ಕೊಯ್ಯನು.
ಹಲವು ದೈವದ ಎಂಜಲ ತಿಂಬವರನೇನೆಂಬೆ
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ”⁷⁷

ದಾದು ದಯಾಲ್:

“ಮನ ಚಿತ್ತ ಮನಸಾಪಲಕ ಮೈ ಸೈನ ದೂರಿ ನ ಹೋಯಿ
ನಿಹಕಾನಿ ನಿರಖೈ ಸದಾ, ದಾದೂ ಜೀವನಿ ಸೋಯಿ”⁷⁸

(ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಚಣವೂ ರೆಪ್ಪೆಯಿಂದ, ಮನದಿಂದ ದೂರವಿಡದ, ಸದಾ ಆತನನ್ನೇ ಕಾಣುವ ಸತಿಯ ಬಾಳು ಧನ್ಯ.)

“ಪತಿವ್ರತಾ ಗೃಹ ಅಪನ್ನೈ ಕರೈ ಖಸಂ ಕೀ ಸೇವ್
ಜ್ಯೋ ರಾಖೈ ತ್ಯೋ ರಹೈ ಅಗ್ಯಾಕಾರೀ ತೇವ್”⁷⁹

(ಪತಿವ್ರತಾಗನೆ ಹೊಸಲು ದಾಟದೆ ಪತಿಯ ಸೇವೆಗೈವಳು. ಅವನಿಟ್ಟಂತೆ ಇದ್ದು ವಿಧೇಯಳಾಗಿಹಳು.)

ಸುಂದರದಾಸ್:

“ಹೋಯಿ ಅನನ್ಯ ಭಜಯಿ ಭಗವಂತ ಹಿಂ ಔರ್ ಕಭೂ ಉರ್ ಮೇ ನ ಹೀ ರಾಖೈ
ದೇವಿಯಾ ದೇವ ಜಹಾಂ ಲಗೀ ಹೈ ಡರಿಕೈ ತಿನಸು ಕಾವು ದೀನ ನ ಭಾಖೈ
ಜೋಗು ಯಜ್ಞವ್ರತಾದಿ ಕ್ರಿಯಾ ತಿನಕು ನಹೀ ತೌ ಸುಪನ್ನೈ ಅಭಿಲಾಖೈ
ಸುಂದರ ಅವ್ಯತಪಾನ ಕಿಯೋ, ತಬ್ ತೌ ಕಹೀ ಕೌನ್ ಹಾಲಾಹಲ ಜಾಖೈ”⁸⁰

(ಪತಿವ್ರತಾಂಗನೆ ಅನನ್ಯಳಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಭಜಿಪಳು. ಅನ್ಯವ ನೆನೆಯಳು. ದೇವಿ-
ದೇವತಿಗಳು ನಡುಗುವರವಳ ಕಂಡು; ನುಡಿಯಲಂಜುವರು; ಯೋಗ ಯಜ್ಞ-
ವ್ರತವನೊಲ್ಲಳಾಕೆ. ಸುಂದರನೆಂಬ ಅಮೃತವನುಂಡಾತ ಹಾಲಾಹಲಕೇಕಳಸುವ?)

**“ಸುಂದರ್ ಔರ್ ಕಛು ನಹೀ ಬಿನಾ ಭಗವತ್
ತಾಸ್ ಪತಿವ್ರತಾ ರಾಖಿಯೇ ತೇರೀ ಕಹೈ ಸಬ್ ಸಂತ್”**

(ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸಂತರು ಹದಿಬದೆಯರು. ನೋಂತು ನಿಲ್ಲಲಿ
ದೇವನಲಿ)

ಚರಣ್‌ದಾಸ್ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1703-1782):

“ಸೋಯೀ ಸೋಹಾಗಿನ ನಾರೀ ಪಿಯಮನ ಭಾವೈ
ಅಪನೇ ಫರಕೋ ಛೋಡಿ ನ ಪರಫರ್ ಜಾವೈ
ಆಪನೇ ಪಿಯಕೋ ಭೇದ್ ನಕಾವೂ ದೀಜಿಯೆ
ತನ ಮನ ಸುರತಿ ಲಗಯ್ ಕೇ ಸೇವಾ ಕೀಜಿಯೆ
ಪತಿ ಕೀ ಆಗ್ಯಾ ಚಾಲ, ಪಲ ಪಿಯ ಕೋ ಕಹೋ
ಲಾಜ್ ಕಿಯೇ ಕುಲವಂತ ಜತನ ಹೀ ಸು ನರಹೋ
ಪಿಯಕೋ ಜಾಹೋ ರೂಪಸಿಂಗಾರ್ ಬನಾಯಿಯೋ
ಪತಿವ್ರತಾ ಕುಲದೋಯಮೇ ಶೋಭಾಪಾಯಿಯೋ
ನೌಧಾ ಬಸ್ತರ ಪಹಿರಿ ದಯಾರಂಗ ಲಾಲ್ ಹೈ
ಭೂಷಣ ಬಸ್ತರ ಧರಿ ಬಿಚಿತ್ತರ ಬಾಲ್ ಹೈ
ರಂಗಮಹಲ್ ನಿದೋಫ್ ವಾಂ ಝೀಲ್‌ಖಿಲ್ ನೂರ್ ಹೈ
ನಿರ್ಗುಣ ಸೇಜ್‌ಬಿಜಿ ಸಭೀ ಕರೀ ದೂರ್‌ಭಯ
ಮಂದಿರ ದೀಪಕ ಬಲಬಿನಾ ಬಾತೀ ದೀಪಕೀ
ಸುಬರ್ ಚತುರ ಗುಣರಾಶೀ ಲಾಡಿಲೀ ಪೀವಕೀ
ಕಹೈ ಗುರು ಶುಕದೇವ ಯೋಂ ಬಾಲಮ ಮೋಹಿಯೇ
ಚರಣದಾಸ್ ಲೇ ಸೀಖ್ ಜೋ ಪ್ರೇಮ ಸಮೋಯಿಯೇ.”⁸¹

(ಅವಳೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ. ರಮಣಿ. ಅವಳೊಲಿಪಳು ತನ್ನ ಪತಿಯ. ಪೋಗಳವಳು ಪರರ ಗೃಹಕೆ
ತೊರೆದು ತನ್ನ ಮನೆಯ. ಬಯಲುಮಾಡಲವಳು ತನ್ನೊಡೆಯನ ಗುಟ್ಟು. ತನುಮನದಿ
ಸೇವಿಪಳವಳು ನಲ್ಲನ. ಪತಿಯಾಜ್ಞೆಯ ಪಾಲಿಪಳು. ಚಣಕೂ ದೂರ ಸರಿಯಳು ನಲ್ಲನಿಂದ.
ನಲ್ಲನ ರೂಪಶೃಂಗಾರದಿ ರಮಿಸುವಳು. ಇಂತಹ ಹದಿಬದೆ ಎರಡು ಕುಲವನೂ ಬೆಳಗುವಳು.
ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ರಂಗಮಹಲ ಹೊಕ್ಕು ಬೆಳಕಾಗಿ ಬೆಳಗುವಳು. ನಿರ್ಗುಣ
ಶಯ್ಯೆಯ ಹಾಸಿ, ಎಲ್ಲ ಭಯವನೋಡಿಸಿ, ಮಂದಿರದಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವಳು, ಬತ್ತಿಯಲ್ಲದೆ,
ತುಪ್ಪವಿಲ್ಲದೆ. ಚದುರೆ, ಗುಣರಾಶಿ, ನಲ್ಲನೊಲುಮೆಯೊಡತಿ. ಗುರು ಶುಕದೇವನೆಂದ ಇಂತು
ಒಲಿಸಿರೋ ದೇವನ.)

ಪಲ್ಲಾ:

“ಸೋಯೀ ಸತೀ ಸರಾಹಿಯೇ, ಜರೈ ಪಿಯಾ ಕೇ ಸಾಧ್,
ಜರೈ ಪಿಯಾ ಕೇ ಸಾಧ್, ಸೋಯೀ ಹೈ ನಾರೀ ಸಯಾನೀ,
ರಹೀ ಚರಣ ಚಿತ್ತ ಲಾಯೀ ಏಕ ಸೇ ಔರ್ ನ ಜಾನ್ಯೆ
ಜಾಗತ್ ಕರೈ ಉಪಹಾಸ, ಪಿಯಾ ಕಾ ಸಂಗ ನ ಛೋಡೈ
ಪ್ರೇಮ ಕೀ ಸೇಜ್ ಬಿಫಾಯ್, ಮೇಹರ ಕೀ ಜಾದರ ವೋಡೈ
ಐಸೀ ರಹನೀ ರಹೈ ತಜೈ ಜೋ ಛೋಗವಿಲಾಸಿ

ಮರೈ ಭೂಖ್-ಪ್ಯಾನ್, ಯಾದ್ ಸಂಗಚಲತೀ ಸ್ವಾಸ್
 ರೈನ ದಿವಸ ಬೇಹೋಸ, ಪಿಯಾಕೇ ರಂಗ ಮೇ ರಾತೀ
 ತನಕೀ ದಿವಸ ಬೇಹೋಸ, ಪಿಯಾಕೇ ರಂಗ ಮೇ ರಾತೀ
 ತನಕೀ ಸುಧಿ ಹೈ ನಹೀಂ, ಪಿಯ ಸಂಗ ಬೋಲತ ಜಾತೀ
 ಪಲ್ಲೂ ಗುರು ಪ್ರಸಾದ ಸೇ ಕಿಯಾ ಪಿಯ ಕೋ ಹಾಥ್
 ಸೋಯೇ ಸತೀ ಸರಾಹಿಯೇ ಜರೈ ಪಿಯಾಕೇ ಸಾಥ್.⁸²

(ಕೊಂಡಾಡಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾಗುವ ಮಡದಿಯರ. ಅವಳೆ ನಿಜಕೂ ಜಾಣೆ. ಪತಿಯ ಚರಣದಲಿ ಲೀನಳಾಗಿಹಳು; ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಕಾಣಳು; ಜಾಗರಾಗಿ ನಕ್ಕುನಲಿವಳು. ತೊರೆಯಳು ಪ್ರಿಯನ ಸಂಗವ. ಒಲವಿನ ಹಾಸ ಹಾಸಿ ಬೆಳಕಿನ ಹಚ್ಚಡವ ಹೊದ್ದು ಇಂತು ನೋಂತು ತೊರೆವಳು ಭೋಗ ವಿಲಾಸವ. ಹಸಿವು ತೃಪ್ತಿಯ ಮರೆತು ಉಸಿರಿನುಸುರಿನೊಡನೆ ಹೆಸರ ಹೇಳುವಳು. ಪಲ್ಲೂ ಎಂದ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಿಯರ ಕೈಹಿಡಿದೆ. ಕೊಂಡಾಡಿರ ಗಂಡನೊಡನೆ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗುವ ಮಡದಿಯ.)

ಔತ್ತರೇಯ ಸಂತರ ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವರ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಳದ ಪ್ರಭಾವ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಸಂತನನ್ನು ಒಬ್ಬ ವೀರಯೋಧನನ್ನಾಗಿ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂತರೆಲ್ಲರೂ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಧನಾ ವೀರನ ಪೌರುಷ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. "ಸೂರಾ ತನ್ ಕೌ ಅಂಗ್" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂತನೂ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆಂತರಿಕ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಸಾಧಕನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಥಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುವ ಅಂಶ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ವೀರಶೈವ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಈ ರೂಪಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರಬಹುದೆಂದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವೀರಶೈವರಂತೂ ದೇವನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಮಹಾವೀರರು. ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

"ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ನವಖಂಡ ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗೆ
 ಕೇಳಿರಯ್ಯಾ ಎರಡಾಳಿನ ಭಾಷೆಯ,
 ಕೊಲುವೆನೆಂಬ ಭಾಷೆ ದೇವನದು;
 ಗೆಲುವೆನೆಂಬ ಭಾಷೆ ಭಕ್ತನದು.

ಸತ್ಯವೆಂಬ ಕೂರಲಗನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡು
 ಸದ್ಭಕ್ತರು ಗೆದ್ದರು ಕಾಣಾ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ"⁸³

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕೆಚ್ಚನ್ನೂ, ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

"ಎನಿಸೆನಿಸೆಂದೊಡೆಯೂ ನಾ ಧೃತಿಗೆಡೆನಯ್ಯಾ
 ಎಲ್ಲದೋರಿದರೆ, ನರಹರಿದರೆ ಕರುಳು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದರೆ,
 ನಾ ಧೃತಿಗೆಡೆನಯ್ಯಾ, ಶಿರಹರಿದು ಅಟ್ಟಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ,
 ನಾಲಗೆ ಕೂಡಲಸಂಗ ಶರಣೆನುತಿತ್ತಿಯ್ಯಾ"⁸⁴

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ದೇವರಿಗೇ ಸವಾಲೊಡ್ಡುತ್ತಾರೆ.

"ಕಣ್ಣಿದೆ ಒರೆಯ, ಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಜನ್ನಿಗೆಯರ
 ಮುಟ್ಟು ಬಂದಿರಿದರೆ ಓಸರಿಸುವವನಲ್ಲ;
 ಓಡದಿರು! ಓಡದಿರು! ನಿಮ್ಮ ಶರಣರಮನೆಯ
 ಬಿರುದಿನ ಅಂಕಕಾರ.

ಓಡದಿರು! ಓಡದಿರು! ಎಲೆ ಎಲೆ ದೇವಾ!
ಎಲೆ ಎಲೆ ಸ್ವಾಮೀ! ಎಲೆ ಎಲೆ ಹಂದೆ!
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ"⁸⁵

ಈ ಶರಣವೀರನ ಚಿತ್ರ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಸಂತರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕಬೀರ್:

“ಭಗತಿ ದುಹೇಲಿ ರಾಮ ಕೀ ನಹೀ ಕಾಯರ್ ಕಾ ಕಾಮ್
ಸೀಸ್ ಉತಾರೈ ಹಾಥ್ ಧರೀ ಸೋ ಲೇಸೀ ಹರಿ ನಾಮ್”⁸⁶

(ರಾಮ ಭಕ್ತಿ ಕರಕಷ್ಟ ಹಂದೆಯ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಲೆ ತರಿದು ಕರದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿಪಾತ ಹರಿನಾಮವ ಕೊಳಬಲ್ಲ.)

“ತೀರ ತುಪಕ ಸೇ ಜೋ ಲಜೈ ಸೋ ತೋ ಸೂರ ನ ಹೋಯಿ
ಮಾಯಾ ತಜೀ ಭಗತಿ ಕರೈ, ಸೂರ ಕಹಾವೈ ಸೋಯಿ”⁸⁷

(ಅಂಬು ತುಪಾಕಿಯಿಂದ ಹೋರುವಾತನಲ್ಲ ಶೂರ. ತೊರೆದು ಮಾಯೆಯ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವಾತನೇ ನಿಜಶೂರ.)

ದಾದೂ ದಯಾಲ್ (1544-1603)

“ಸಿರ ಕೈ ಸತ್ತೆ ಲೀಜಿಯಿ, ಸಾಹೇಬ್‌ಜೀ ಕಾ ನಾವೂ,
ಖೀಲೈ ಸೀಸ್ ಉತಾರೈ, ಕರಿ ದಾದು ಮೈ ಬಲಿಜಾವೂ”⁸⁸

(ತಲೆ ಕೊಟ್ಟಾದರೂ ಸರಿ ಪ್ರಭುವಿನ ನಾಮವ ಜಪಿಸಿ. ಇಂತಹ ತಲೆ ತರಿದು ಆಡುವ ಶರಣಿ ನಾ ಶರಣು.)

“ಪೀಟ್ಕೈ ಕೌ ಪಗ ನ ಭರೈ, ಆಗೈ ಕೌ ಪಗ ದೇಯಿ
ದಾದೂ ಯಹ ಮತ ಸೂರ ಕಾ ಆಗಮ ಲೌರ ಕೈ ಲೇಯಿ”⁸⁹

(ಅಡಿಯನಿಡದಿರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ; ನಡೆ ಮುಂದೆ. ದಾದುವೆಂಬ ಇದುವೆ ಶೂರನ ಮತ. ಗೆಲ್ಲುವನವನು ಆಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರವ.)

ಸುಂದರ ದಾಸ್:

“ಸೀಸ ಉತಾರೈ ಹಾಥಿ ಕರಿ, ಸಂಕ ನ ಅನ್ಯೆ ಕೋಯಿ
ಐಸೇ ಮಹಂಗಾ ಮೋಲ್ ಕಾ ಸುಂದರ ಹರಿ ನಸ ಹೋಯಿ”⁹⁰

(ತನ್ನ ತಲೆಯ ತರಿದು, ಕರದಲಿ ಪಿಡಿದು ನಿಶ್ಚಂಕನಾಗಿಹನವನು. ಇಂತು ತುಟ್ಟಿಬಿಲಿ ಹರಿಸಕೆ ಸುಂದರನೆಂಬ.)

“ಸುಂದರ ಧರ್ತೀ ಧಡಧಡೈ, ಗಗನ ಲಗೈ ಉಡಿ ಧೂರಿ
ಸೂರ ಬೀರ ಧೀರಜ್ ಧರೈ, ಭಾಗಿ ಜಾಯೇ ಕಭ ಭೂರಿ”⁹¹

(ನೆಲ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಹೋಗಲಿ, ಮುಗಿಲು ಧೂಳಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಲಿ, ಆದರೂ ಶೂರವೀರ ಎದೆಗುಂದದೆ ನಿಲ್ಲುವ; ಹಂದೆ ಕಾಲಿಗವ.)

ಮಾರವಾಡದ ದರಿಯಾ ಸಾಹಬ್:

“ಸಾದ್ ಸೂರ ಕಾ ಏಕ್ ಅಂಗ್, ಮನ ನ ಭಾವೈ ರೂಲ್
ಸಾಧ್‌ನ ಛಾಂಡೈ ರಾಮಕೋ ರನ ಮೇ ಫಿರೈ ನ ಪೂಲ್

ಸೂರ್‌ನ ಜಾನ್ಯೆ ಕಾಯಿರಿ, ಸೂರಾ ತನ ಸೇ ಹೇರ್
 ಪುರಜಾ-ಪುರಜಾ ಹೋ ಪಡೈ, ತಹೂ ನ ಛಾಂಡೈ ಖೀತ್
 ದರಿಯಾ ಸೋ ಸೂರಾ ನಹೀ, ಜಿನ್ ದೇಹ ಕರಿ ಚಕಚೂರ್
 ಮನ ಕೋ ಜೀತ್ ಖಡಾ ರಹೇ, ಮೈ ಬಲೀಹಾರಿ ಸೂರ್
 ದರಿಯಾ ಸಾಂಜಾ ಸೂರಮ, ಹರಿದಲ ಫಾಲ್ಯೆ ಚೂರ್
 ರಾಜ ಥಾಪಿಯಾ ರಾಮಕಾ ನಗರ ಬಸಾ ಭರಿಪೂರ್¹⁹²

(ಸಾಧು ಮತ್ತು ಶೂರ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ರಾಶಿಯವರು. ಅವರು ಪುಸಿಯನೊಲ್ಲರು. ಸಾಧು ತೊರೆಯ ರಾಮನ; ವೀರ ತೊರೆಯ ರಣವ; ಶೂರನರಿಯ ಹೇಡಿತನವ, ಶೂರನಿಗಿಲ್ಲ ದೇಹಪ್ರೇಮ. ಮೈಯಿಲ್ಲ ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಬೀಳಲಿ ಅದರೂ ತೊರೆಯನವನು ಕಳವ. ದೇಹವ ತುಂಡರಿಸುವಾತ ಶೂರನಲ್ಲ. ಮನವ ಗೆಲ್ಲಾತನಿಗೆ ನಾ ನಮಿಸುವೆ. ದರಿಯನೆಂಬ ನಿಜದ ವೀರ ತೊಡೆವನರಿದಳವ; ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವ ರಾಮರಾಜ್ಯವ.)

ಚರಣ ದಾಸ್:

“ಸತ್‌ಗುರು ಮೇರಾ ಸೂರಮಾ, ಕರೈ ಸಬದ್ ಕೀ ಚೋಟ
 ಮೋರೇ ಗೋಲಾ ಪ್ರೇಮಕಾ, ಧಹೈ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಾ ಕೋಟ
 ಸತ್‌ಗುರು ಸಬದೀ ತೇಗ್ ಹೈ ಲಾಗತ್ ದೋ ಕರಿ ದೇಹಿ
 ಸತ್ ಗುರು ಸಬದೀ ತೀರ್ ಹೈ, ತನ ಮನ ಕಿಯೋ ಛೇಡ್
 ಬೇದದೀ ಸಮಯ್ ನಹೀ, ಬಿರಹೀ ಪಾವೈ ಭೇದ್
 ಸತ್‌ಗುರು ಸಬದೀ ಬಾನ ಹೈ, ಅಂಗ ಅಂಗ ಡಾಲ್ಯೆ ತೋಡ್
 ಪ್ರೇಮಖೇತ್ ಫಾಯಿಲ್ ಗಿರೈ, ತಂಕಾ ಲಗೈ ನ ಜೋಡ್¹⁹³

(ನಿಜದ ಕಲೆಯನ್ನ ಸದ್ಗುರು. ಶಬ್ದದಿಂದ ಏರು ಹೊಡೆವನಾತ. ಪ್ರೇಮದ ಗುಂಡು ಹೊಡೆದಮೇಲೆ ಉರುಳಿತು ಭ್ರಮೆಯ ಕೋಟೆ. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಶಬ್ದವೇ ಖಡ್ಗ. ತಗುಲಿದೊಡೆ ತುಂಡಹುದು ದೇಹ. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಶಬ್ದವೇ ಬಾಣ ಛೇದಿಪುದು ತನುಮನವ ನೋವಿಲ್ಲದವಗೆ ತಿಳಿಯದಿದು. ವಿರಹಿಣಿಗೆ ತಿಳಿಪುದು ಮರ್ಮ. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಶಬ್ದವೇ ಬಾಣ, ಛೇದಿಪುದು ಅಂಗ-ಅಂಗವ. ಪ್ರೇಮಕಳದಲಿ ಫಾಯಿಗೊಂಡು ಉರುಳುವ; ಫಾಯವೆಂದೂ ಮಾಯದು)

ದಯಾಬಾಯಿ (1695-1773):

“ಗುರು ಸಬದ್‌ನಕೂ ಗ್ರಹಣ ಕರಿ, ವಿಷಯಾನುಕೂ ದೇ ಪೀಲ್
 ಗೋವಿಂದ ರೂಪೀ ಗದಾ ಗಹೀ, ಮಾರೋ ಕರ್ಮನ ಡೀಲ್
 ಸೂರಾ ವಹೀ ಸರಾಯಿಯೇ, ಬಿನ ಸರ ಲಡತ ಕಬಂಧ್
 ಲೋಕ ಲಾಜ ಕುಲಕಾನಕುಂ, ತೋಡಿ ಹೋತ ನಿರ್ಬಂಧ್
 ಸುನತ ಸಬದ ನೀಸಾನ್‌ಕುಂ, ಮನ ಮೇ ಉಲತ ಉಮಂಗ್
 ಜ್ಞಾನಗುರಜ ಹಥಿಯಾರ್ ಗಹೀ, ಕರತ ಜುದ್ಧ ಅರಿಸಿಂಗ್
 ಸೂರಾ ಸಮ್ಖು ಸಮರಮೇ ಫಾಯಿಲ್ ಹೋತ ನಿಸ್ಸಂಕ್
 ಯೋ ಸಾಧು ಸಂಸಾರಮೇ, ಜಗಕೇ ಸಹೈ ಕಲಂಕ್
 ಕಾಯರ್ ಕಾಂಪೈ ದೇಖಿ ಕರ, ಸಾಧೂ ಕೋ ಸಂಗ್ರಾಮ್
 ಸೀಸ್ ಉತಾರೈ ಭುಷ ಧರೈ, ತಬ್ ಪಾವೈ ನಿಜರಾಮ್¹⁹⁴

(ಗುರುವಿನ ಶಬ್ದವ ಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಷಯಕೆ ಬೆನ್ನ ತಿರುಹು, ಗೋವಿಂದನೆಂಬ ಗದೆಯ ಪಿಡಿದು ಕರ್ಮವನೊಡೆ, ಬಡಿ. ಹೊಗಳಿ ಆ ಕಲಿಯ, ಅಂಜಿಲ್ಲದೆ ಹೋರುವ ನವ ಕಬಂಧದೊಡನೆ, ಲೋಕಲಜ್ಜೆ, ಕುಲ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮುರಿದು ನಿರ್ಬಂಧ ನಾಗಿಹನವನು. ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಕಾಳ

ಸೂಳವನಾಲಿಸಿ ಕುಣಿವುದವನ ಮನ. ಜ್ಞಾನ ಗುರಜ ಹಿಡಿದು ಹೋರುವವನ ಹೆಗಿಯೊಡನೆ. ಇದಿರ ಯುದ್ಧದಲಿ ಕಲಿಫಾಯಿಗೊಂಬ ನಿಶ್ಚಂಕಿತನಾಗಿ ಇಂತ ಸಾಧುವು ಜಗದಗಲಿ ಸಹಿಪ ಜಗದ ಕಳಂಕವ. ಡೆಂದೆ ಕಳವ ಕಂಡೇ ನಡುಗುವ, ತಲೆಯ ತರಿದು ನೆಲದ ಮೇಲಿಡುವಾತ ಪಡೆವ ನಿಜದ ನೆಲೆಯು.)

ಪಲ್ಲು:

“ಯಹ್ ತೋ ಫರ ಹೈ ಪ್ರೇಮಕಾ, ಖಾಲಾ ಕಾ ಫರ ನಾಹೀ
ಖಾಲಾ ಕಾ ಫರ ನಾಹೀ ಸೀಸ್ ಜಬ್ ಧರೈ ಉತಾರೀ
ಹಾಥಪಾಂವ್ ಕಣಿಜಾಯ್, ಕರೈ ನ ಸಂತ ಕರಾರೀ
ಜ್ಯೋಂ ಜ್ಯೋಂ ಲಾಗೈ ಫಾವ್, ತೇಹುಂ ತೇಹುಂ ಕದಂ ಚಲಾವೈ
ಸೂರಾ ರಣಪರ್ ಜಾಯ್ ಬಹುರಿ ನ ಜಿಯೇತ ಅವೈ
ಪಲ್ಲು ಐಸೇ ಫರ ಮಾಹೈ, ಬಡೇ ಮರದ್ ಜೀ ಜಾಹಿ
ಯಹ್ ತೋ ಫರ ಹೈ ಪ್ರೇಮಕಾ, ಖಾಲಾಕಾ ಫರ ನಾಹೀ”⁹⁵

(ಇದು ಪ್ರೇಮದ ಮನೆ, ಅಲ್ಲವೋ ಇದು ಚಿಕ್ಕವನ ಮನೆ. ತಲೆಯ ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು; ಕೈಕಾಲು ಕಡಿದರೂ ನರಳಬಾರದು. ಸಂತ ಎಂತೆಂತು ಗಾಯವಾದಡೆ ಅಂತೆಂತು ಮುನ್ನುಗ್ಗುವಾತ. ರಣಕೆ ಹೋದ ಕಲಿ ಮತ್ತೆ ಮರಳ. ಪಲ್ಲು ಎಂಬ, ಇಂತ ಮನೆಯ ಹೊಗುವಡೆ ಎಣೆದಿ ಬೇಕು. ಇದುವೆ ಪ್ರೇಮದ ಮನೆ, ಅಲ್ಲವೋ ಇದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮನೆ.)

ತುಲಸೀಸಾಹಬ್ (1760-1842):

“ಸೂರಾ ರಣ ಮೇ ಸೀಸ್ ಕೋ ಧರೈ ಹಥೇಲೀ ಮಾಹೀ
ಸರಸತೀ ಜರಿ ಜಾಯ್ ಜೋ ಪಿಲ್ ಪೈಲೇ ಫರ ಮಾಹೀ”⁹⁶

(ನಿಜದ ಕಲಿ ತನ್ನ ತಲೆಯ ತರಿದು ಕರದಲಿ ಪಿಡಿದುಕೊಂಬ. ಸತಿ ಚಿತೆಯನೇರಿ ದಹಿಸಿಹೋದಡೆ ಸತ್ಯಲೋಕವ ಹೊಂದುವಳು.)

ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಪರ್ವತಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ, ಕಾನನಗಳೂ ಕೊನೆಗೆ ಭಾಷೆಗಳೂ ಕೂಡ ವಿಚಾರ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗದಿದ್ದುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಸ್ಮಯವೇ ಸರಿ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರ ಕ್ರಾಂತಿ ಅನ್ಯ ಭಾಷಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತಗಳ, ಭಾಷೆಗಳ ಸಂತರೂ ಮಹಂತರೂ ಅನ್ವಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಒಂದು ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಹಿರಿಯ, ಕೊಂಡವನು ಕಿರಿಯ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಗಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಜೀವಂತ ನದಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ಹೇಳುವಂತೆ ಭಾರತ ಮಾನವತೆಯ ಒಂದು ಮಹಾಸಾಗರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಕಿರಿದೊರೆಗಳು, ಮಹಾನದಿಗಳು ಸಂಗಮಗೊಂಡಿವೆಯೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾದುದು. ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನ ಶರಣರ ವಿಚಾರ ಸಂಗಮವೂ ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮೇಳವಿಸಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ನಾಮದೇವಗಾಥಾ, ಅಭಂಗ-538-1
2. ಜ್ಞಾನದೇವಗಾಥಾ, ಅಭಂಗ-764
3. ನಾಮದೇವ ಗಾಥಾ, ಅಭಂಗ-518-1,
4. ಏಕನಾಥ ಗಾಥಾ, ಅಭಂಗ-621
5. 1929 ನೇ ಇಸವಿ ಮೈಸೂರು ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯ ವರದಿ, ಪು. 262
6. ಪ್ರಭಾಕರ ಮಾಜ್ಜೆ - ಹಿಂದೀ ಮರಾಠಿ ನಿರ್ಗುಣಕಾವ್ಯ, ಪು. 90
7. ಅದೇ, ಪು. 426
8. An Outline of the Religious Literature of India. J. N. Farquhar, p. 274
9. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ಸಂ. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳರು. ಪು. 18
10. ಅದೇ, ಪು. 247
11. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರವಾಹಿನಿ
12. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು, ವ. 246
13. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರ ವಾಹಿನಿ
14. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು, ವ. 360
15. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರ ವಾಹಿನಿ, ಪು. 131
16. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು, ವ. 605
17. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರವಾಹಿನಿ, ಪು. 138
18. ಅದೇ, ಪು. 138
19. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ. ಸಂ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು. ಪು. 210
20. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರ ವಾಹಿನಿ. ಪು. 238
21. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ಪು. 915
22. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರವಾಹಿನಿ. ಪು. 238
23. ಅದೇ
24. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ. ವಚನ-558
25. ಪುರಾಣಿಕರ ವಿಚಾರವಾಹಿನಿ. ಪು. 139
26. ವಚನ ಶಾಸ್ತ್ರರಹಸ್ಯ. ಪು. 85
27. ಸಂತಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ. ಸಂ. ಪರಶುರಾಮ ಚತುರ್ವೇದಿ. ಪು. 424
28. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು, ವ.ಸಂ. 885
29. ಶ್ರೀಕರ ಭಾಷ್ಯ. ಸಂ: ಶ್ರೀ ಹಯವದನರಾವ್
30. ವಿನಯ ಮೋಹನ ಶರ್ಮ. ಹಿಂದೀ ಕೋ ಮರಾಠಿ ಸಂತ್ರೋಂ ಕೀ ದೇನ್. ಭೂಮಿಕೆ.
31. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಳಿ. ಸಂ. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರದಾಸ್. ಪು. 328
32. An extract from the Judgement of Sri Jagadguru Vishwaradhya Simhasana Math. p. 7, 8, 11 and 12
33. ಕೆಳದಿ ನೃಪವಿಜಯ. ಪು. 58-60
34. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಳಿ. ಸಂ. ಮಾತಾಪ್ರಸಾದ್ ಗುಪ್ತ. ಪು. 171.
35. ಸಂತ ಕಬೀರ್. ಸಂ. ರಾಮಕುಮಾರವರ್ಮ. ಪು. 208
36. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಳಿ. ಸಂ. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರದಾಸ್. ಪು. 24
37. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಳಿ. ಸಂ. ಮಾತಾಪ್ರಸಾದ್ ಗುಪ್ತಾ. ಪದ 34
38. ಅದೇ, ರಮೈನೀ-3

39. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ. ಸಂ. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರದಾಸ್. ಸೂರಾ ತನ ಕೌ ಅಂಗ್. 25
40. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-789
41. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ
42. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-441
43. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ. ಸೂರಾತನ ಕೌ ಅಂಗ್. 13
44. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-698
45. ಅದೇ. ವಚನ-849
46. ಕಬೀರ್ ದೋಹಾವಲಿ
47. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-501
48. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ
49. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-364
50. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ
51. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-123
52. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ. ಪು. 37
53. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-115
54. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ. ಪು. 37
55. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ. ಚಿತ್ರಾವನಿ ಕೌ ಅಂದೇ. ಪು. 21
56. ಸುಂದರಬಿಲಾಸ್. ಪು. 6
57. ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ (ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ). ಪು. 511
58. ಗೋವಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾಯತ. ಹಿಂದೀ ಕೀ ನಿರ್ಗುಣ ಕಾವ್ಯ ಧಾರಾ ಔರ್ ಉಸಕೀ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪೃಷ್ಠಭೂಮಿ. ಪು. 346
59. ಸಂತಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ. ಸಂ. ಪರಶುರಾಮ ಚರ್ತುವೇದಿ. ಪು. 182
60. ಅದೇ. ಪು. 287
61. ಅದೇ. ಪು. 387
62. ಅದೇ. ಪು. 526
63. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-360
64. ಬಸನರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ. ಸಂ. ಟಿ.ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ. ಪು. 90
65. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನಚಂದ್ರಿಕೆ. ವಚನ 110
66. ಸಕಲೇಶ ಮಾದರಸನ ವಚನಗಳು. ಸಂ. ಎಸ್. ಉಮಾಪತಿ (1976). ವ. 36
67. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ. ಸಂ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರಮಠ. ಪು. 47
68. ಶರಣ ಚರಿತಾಮೃತ. ಸಂ. ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕ. 443
69. ಅದೇ. ಪು. 435
70. ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ ರಹಸ್ಯ. ಪು. 26
71. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-613
72. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-513
73. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-1197
74. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ. ಪು. 434
75. ಕಬೀರ್ ಗ್ರಂಥಾವಲಿ. ಪದ -1
76. ಅದೇ. ನಿಹಕರ್ಮಿ ಪತಿವ್ರತಾ ಕೌ ಅಂಗ್. ಸಾಖಿ-1
77. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-613

78. ಸಂಕ ಸುಧಾಸಾರ್. ಸಂ. ಬಿಯೋಗೀಹರಿ. ಪು. 470
79. ಅದೇ. ಭಾಗ-2. ಪು. 158
80. ಅದೇ. ಭಾಗ-2. ಪು. 624
81. ಅದೇ. ಭಾಗ-2. ಪು. 155
82. ಅದೇ. ಭಾಗ-2. ಪು. 229
83. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-677
84. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-691
85. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳು. ವಚನ-700
86. ಸಂಕ ಸುಧಾಸಾರ್. ಭಾಗ-1. ಪು. 153
87. ಅದೇ. ಸೂರಾತನ ಕೌ ಅಂಗಂ. ಪು. 164
88. ಅದೇ. ಪು. 491
89. ಅದೇ. ಭಾಗ-1. ಪು. 490
90. ಅದೇ. ಪು. 646
91. ಅದೇ. ಪು. 666
92. ಅದೇ. ಭಾಗ-2. ಪು. 172
93. ಅದೇ. ಭಾಗ-2. ಪು. 172
94. ಅದೇ. ಪು. 201
95. ಅದೇ. ಪು. 227
96. ಅದೇ. ಪು. 290

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.